

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Οικονομικά και οικονομική λογική

Στις διακοπές μου επισκεπτόμουν τις φτωχότερες γειτονιές σε πολλές πόλεις και έπαιρνα τους δρόμους έναν προς έναν, κοιτάζοντας τα πρόσωπα των φτωχότερων ανθρώπων. Έτσι πήρα την απόφαση να μελετήσω όσο το δυνατόν εμβριθέστερα την πολιτική οικονομία.

Alfred Marshall

Αφού διαβάσετε αυτό το κεφάλαιο θα πρέπει να είστε σε θέση:

- MA1-1** Να ορίζετε τα οικονομικά και να αναγνωρίζετε τα συστατικά τους.
- MA1-2** Να γνωρίζετε διάφορους τρόπους με τους οποίους οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν την οικονομική λογική.
- MA1-3** Να εξηγείτε γεγονότα του πραγματικού κόσμου με όρους οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων.
- MA1-4** Να εξηγήσετε πώς αναπτύσσονται και χρησιμοποιούνται οι οικονομικές γνώσεις.
- MA1-5** Να αναγνωρίζετε τις διαφορές ανάμεσα σε θετικά οικονομικά, κανονιστικά οικονομικά και την τέχνη των οικονομικών.

Όταν ένας ζωγράφος κοιτάζει τον κόσμο, βλέπει χρώματα. Όταν μια μουσικός κοιτάζει τον κόσμο, ακούει μουσική. Όταν ένας οικονομολόγος κοιτάζει τον κόσμο, βλέπει μια συμφωνία κόστους και οφέλους. Ο κόσμος του οικονομολόγου μπορεί να μην είναι τόσο χρωματιστός ή μελωδικός όσο ο κόσμος των άλλων δύο, αλλά είναι πιο πρακτικός. Αν θέλετε να καταλάβετε τι συμβαίνει στον κόσμο που είναι πραγματικά εκεί έξω, πρέπει να γνωρίζετε οικονομικά.

Δεν χρειάζεται καν να σας πείσω για κάτι τέτοιο, στο βαθμό που παρακολουθείτε τις ειδήσεις. Θα βομβαρδιστείτε με ιστορίες για την ανεργία, τα επιτόκια, πώς αλλάζουν οι τιμές των βασικών προϊόντων και πώς τα πηγαίνουν οι επιχειρήσεις. Ο κατάλογος είναι ατελείωτος. Έστω, λοιπόν, ότι συμφωνείτε μαζί μου ότι τα οικονομικά είναι σημαντικά. Όμως και πάλι αυτό δεν σημαίνει ότι αξίζει να τα μελετήσετε. Επομένως το πραγματικό ερώτημα είναι: Πόσα θα μάθετε; Τα περισσότερα από αυτά που μαθαίνετε εξαρτώνται από εσάς, αλλά ένα μέρος τους εξαρτάται από τον δάσκαλο και ένα άλλο μέρος εξαρτάται από το εγχειρίδιο. Ως προς τα δύο τελευταία, έχετε κάνει την τύχη σας, και αφού ο καθηγητής σας επέλεξε αυτό το βιβλίο για το μάθημά σας, πρέπει να έχετε έναν πολύ καλό δάσκαλο.¹

1. Αυτό το βιβλίο έχει γραφτεί από έναν άνθρωπο και όχι από μηχανή. Αυτό σημαίνει ότι έχω τις ιδιορρυθμίες μου, τη δική μου αίσθηση του χιούμορ και τις προκαταλήψεις μου. Έτσι είναι όλοι οι συγγραφείς εγχειριδίων. Στα περισσότερα εγχειρίδια οι ιδιορρυθμίες και οι εκκεντρικότητές υποβάλλονται σε επεξεργασία, έτσι ώστε όλα τα βιβλία να διαβάζονται και να ακούγονται περίπου όμοια, κάτι το οποίο δείχνει επαγγελματισμό αλλά είναι βαρετό. Επιλέγω το βιβλίο μου να ακούγεται σαν εμένα - μερικές φορές επαγγελματικό, άλλες φορές παιχνιδιάρικο, και ορισμένες φορές πεισματάρικο. Κατά τη γνώμη μου αυτό κάνει το βιβλίο πιο ανθρώπινο και λιγότερο βαρετό. Έτσι, συγχωρέστε τις ιδιορρυθμίες μου - μην με παίρνετε πάντα πολύ σοβαρά - και θα προσπαθήσω να σας κρατήσω ξύπνιους όταν διαβάσετε αυτό το βιβλίο στις τα ξημερώματα την ημέρα των εξετάσεων. Εάν σας φαίνεται πραγματικά δύσκολη η μελέτη ενός τόσο εκτενούς βιβλίου, δεν φαντάζεστε πόσο δύσκολη είναι η συγγραφή του.

Τι είναι τα οικονομικά

Τα **οικονομικά** είναι η μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι συντονίζουν τα θέλω και τις επιθυμίες τους, με βάση τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, τα κοινωνικά έθιμα και τις πολιτικές πραγματικότητες της κοινωνίας. Μία από τις λέξεις-κλειδιά στον ορισμό της έννοιας των οικονομικών είναι ο συντονισμός. Ο συντονισμός μπορεί να σημαίνει πολλά πράγματα. Στη μελέτη των οικονομικών, ο συντονισμός αναφέρεται στο πώς επιλύονται τα τρία βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει οποιαδήποτε οικονομία. Αυτά είναι:

1. Τι, και πόσο, να παράγει.
2. Πώς να το παράγει.
3. Για ποιον να το παράγει.

Τα τρία βασικά προβλήματα συντονισμού που πρέπει να επιλύσει κάθε οικονομία είναι τι να παράγει, πώς να το παράγει, και για ποιόν να το παράγει.

Πόσο δύσκολο είναι να ληφθούν αυτές οι τρεις αποφάσεις; Φανταστείτε για μια στιγμή το πρόβλημα της διαβίωσης σε μια οικογένεια: τις μάχες, τα επιχειρήματα και τα ερωτήματα που προκύπτουν. “Πρέπει να πλύνω τα πιάτα;” “Γιατί δεν μπορώ να κάνω μαθήματα πιάνου;” “Ο Μπόμπι πήρε ένα νέο πουλόβερ, εγώ γιατί όχι;” “Η μαμά σ’ αγαπάει περισσότερο”. Τώρα πολλαπλασιάστε το μέγεθος της οικογένειας επί εκατομμύρια φορές. Οι ίδιοι αγώνες, τα ίδια επιχειρήματα, τα ίδια ερωτήματα, μόνο που, για την κοινωνία, τα ερωτήματα είναι εκατομμύρια φορές πιο περίπλοκα. Απαντώντας σε αυτά τα ερωτήματα, οι οικονομίες καταλαβαίνουν ότι, αναπόφευκτα, τα άτομα θέλουν περισσότερα από αυτά που είναι διαθέσιμα, λαμβάνοντας υπόψη πόσο πρόθυμα είναι να εργαστούν.

Τα ζητήματα συντονισμού που αντιμετωπίζει η κοινωνία είναι περίπλοκα.

Αυτό σημαίνει ότι στην οικονομία μας υπάρχει πρόβλημα **σπανιότητας** - τα διαθέσιμα προϊόντα είναι πολύ λίγα για να ικανοποιήσουν τις επιθυμίες των ατόμων.

Η σπανιότητα

Η σπανιότητα έχει δύο στοιχεία: τις επιθυμίες μας και τα μέσα μας για την εκπλήρωση αυτών των επιθυμιών. Αυτά μπορεί να είναι αλληλένδετα, καθώς οι επιθυμίες μεταβάλλονται και μερικώς καθορίζονται από την κοινωνία. Ο τρόπος με τον οποίο εκπληρώνουμε επιθυμίες μπορεί να επηρεάσει αυτές τις επιθυμίες. Για παράδειγμα, αν εργάζεστε στη Wall Street, πιθανότατα θα επιθυμείτε πολυτελή και μοντέρνα ρούχα. Στο Βερμόντ θα ήμουν αρκετά ικανοποιημένος με τα τζιν μου και μια φανέλα. Στη Φλόριντα θα ήμουν εντάξει με σορτς.

Η ποσότητα αγαθών, υπηρεσιών και διαθέσιμων πόρων εξαρτάται από την τεχνολογία και την ανθρώπινη δράση.

Ο βαθμός σπανιότητας αλλάζει διαρκώς. Η ποσότητα αγαθών, υπηρεσιών και αξιοποιήσιμων πόρων εξαρτάται από την τεχνολογία και την ανθρώπινη δράση, τα οποία αποτελούν τη βάση της παραγωγής. Η φαντασία, η καινοτομία και η προθυμία των ατόμων να κάνουν ό,τι χρειάζεται, μπορεί να αυξήσουν σημαντικά τα αγαθά και τους πόρους που είναι διαθέσιμοι. Ποιος ξέρει ποιες τεχνολογίες θα υπάρχουν στο μέλλον, νανο-ρομπότ ή μικρο-μηχανές που αλλάζουν τις δομές του ατόμου ενδεχομένως θα μπορούσαν να εξαλείψουν τη σπανιότητα των αγαθών που καταναλώνουμε επί του παρόντος. Αλλά δεν θα μπορούσαν να εξαλείψουν πλήρως τη σπανιότητα, αφού νέες επιθυμίες αναπτύσσονται διαρκώς.

Πώς αντιμετωπίζει, επομένως, μια οικονομία τη σπανιότητα; Με εξαναγκασμό, είναι η απάντηση. Σε όλες τις γνωστές οικονομίες ο συντονισμός περιλαμβάνει κάποιο είδος εξαναγκασμού που περιορίζει τις επιθυμίες των ανθρώπων και αυξάνει την ποσότητα εργασίας που τα άτομα είναι πρόθυμα να εργαστούν για να εκπληρώσουν αυτές τις επιθυμίες. Στην πραγματικότητα, πολλοί άνθρωποι θα προτιμούσαν να παίξουν παρά να βοηθήσουν στην επίλυση των προβλημάτων της κοινωνίας. Έτσι το βασικό οικονομικό πρόβλημα σχετίζεται με την παρότρυνση των ανθρώπων να κάνουν αυτά που θέλουν οι άλλοι και να μην κάνουν αυτά που δεν θέλουν οι άλλοι.

Έτσι, ένας εναλλακτικός ορισμός των οικονομικών είναι: η μελέτη του πώς θα παροτρύνουμε τους ανθρώπους να κάνουν πράγματα που θα προτιμούσαν να μην κάνουν (όπως να μελετούν) και να μην κάνουν πράγματα που θα τους άρεσε πολύ να κάνουν (όπως να τρώνε όλο το παγωτό που επιθυμούν), έτσι ώστε τα πράγματα που μερικοί άνθρωποι θέλουν να κάνουν να συμβαδίζουν με τα πράγματα που θέλουν να κάνουν άλλοι άνθρωποι.

Μικροοικονομική και μακροοικονομική

Η οικονομική θεωρία χωρίζεται σε δύο μέρη: τη μικροοικονομική θεωρία και τη μακροοικονομική θεωρία. Η μικροοικονομική θεωρία εξετάζει την οικονομική λογική από την άποψη των ατόμων και των επιχειρήσεων και οδηγεί στην ανάλυση ολόκληρης της οικονομίας. Η **μικροοικονομική** είναι η μελέτη των ατομικών επιλογών και πώς αυτές επηρεάζονται από τις οικονομικές δυνάμεις. Η μικροοικονομική μελετά πράγματα όπως οι τιμολογιακές πολιτικές των επιχειρήσεων, οι αποφάσεις των νοικοκυριών σχετικά με το τι πρέπει να αγοράσουν και ο τρόπος με τον οποίο οι αγορές κατανέμουν πόρους σε εναλλακτικούς στόχους.

Μικροοικονομική είναι η μελέτη του πώς οι ατομικές επιλογές επηρεάζονται από τις οικονομικές δυνάμεις.

Καθώς οδηγούμαστε από τη μικροοικονομική ανάλυση σε μια ανάλυση ολόκληρης της οικονομίας, τα πάντα γίνονται αρκετά περίπλοκα. Πολλοί οικονομολόγοι προσπαθούν να απλοποιήσουν τα πράγματα υιοθετώντας μια διαφορετική προσέγγιση - μια μακροοικονομική προσέγγιση - εξετάζοντας αρχικά το σύνολο και, στη συνέχεια, χωρίζοντάς την σε επιμέρους συστατικά μέρη. Η **μακροοικονομική** είναι η μελέτη της οικονομίας στο σύνολό της. Ασχολείται με τα προβλήματα του πληθωρισμού, της ανεργίας, των οικονομικών κύκλων και της ανάπτυξης. Εστιάζει στις σχέσεις του συνόλου, όπως ο τρόπος με τον οποίο η κατανάλωση των νοικοκυριών σχετίζεται με το εισόδημα και πώς οι κρατικές πολιτικές μπορούν να επηρεάσουν την ανάπτυξη.

Μακροοικονομική είναι η μελέτη της οικονομίας ως συνόλου. Ασχολείται με τα προβλήματα του πληθωρισμού, της ανεργίας, των οικονομικών κύκλων και της ανάπτυξης.

Ας δούμε μια αναλογία με το ανθρώπινο σώμα. Μια μικρο-προσέγγιση αναλύει έναν άνθρωπο κοιτάζοντας πρώτα κάθε μεμονωμένο κύτταρο και στη συνέχεια γενικεύει. Μια μακρο-προσέγγιση αρχίζει από τον άνθρωπο και στη συνέχεια πηγαίνει προς τα συστατικά του - τα χέρια, τα πόδια, τα νύχια, τα συναισθήματα και ούτω καθεξής. Με απλά λόγια, η μακροοικονομική αναλύει από τα μέρη προς το όλο, ενώ η μικροοικονομική αναλύει από το όλο προς τα μέρη.

Η μικρο- και μακροοικονομική είναι αλληλένδετες. Αυτό που συμβαίνει στην οικονομία στο σύνολό της βασίζεται σε μεμονωμένες αποφάσεις, αλλά οι ατομικές αποφάσεις γίνονται μέσα σε μια οικονομία και μπορούν να γίνουν κατανοητές μόνο μέσα στο μακροοικονομικό της πλαίσιο. Για παράδειγμα, το αν μια επιχείρηση αποφασίσει να αυξήσει το παραγωγικό δυναμικό της θα εξαρτηθεί από το τι αναμένουν οι ιδιοκτήτες να συμβεί ως προς τη ζήτηση για τα προϊόντα τους. Αυτές οι προσδοκίες καθορίζονται από μακροοικονομικές συνθήκες. Επειδή η μικροοικονομική εστιάζει στα άτομα και η μακροοικονομική εστιάζει σε ολόκληρη την οικονομία, παραδοσιακά η μικρο- και μακροοικονομική διδάσκονται ξεχωριστά, παρότι αλληλοσυνδέονται.

Ερ-1 Ταξινομήστε τις παρακάτω προτάσεις ως βασικά μακροοικονομικές ή βασικά μικροοικονομικές:

1. Οι επιπτώσεις από την αύξηση της φορολόγησης στο συνολικό παραγόμενο προϊόν.
2. Η σχέση ανάμεσα σε δύο ανταγωνιστικές επιχειρήσεις ως προς την πολιτική καθορισμού τιμών
3. Η απόφαση ενός αγρότη να καλλιεργήσει σόγια ή σιτάρι.
4. Οι επιπτώσεις του εμπορίου στην οικονομική ανάπτυξη.

Ένας οδηγός στην οικονομική λογική

Οι άνθρωποι που είναι εκπαιδευμένοι στα οικονομικά σκέφτονται με ένα συγκεκριμένο τρόπο. Αναλύουν τα πάντα με κριτικό πνεύμα, συγκρίνουν το κόστος και τα οφέλη κάθε ζητήματος και λαμβάνουν αποφάσεις με βάση αυτά τα κόστη και τα οφέλη. Για παράδειγμα, έστω ότι καλείστε να αποφασίσετε εάν μια πολιτική για την εξάλειψη τρομοκρατικών επιθέσεων στις αεροπορικές πτήσεις είναι μια καλή ιδέα. Οι οικονομολόγοι εκπαιδεύονται για να θέσουν τα συναισθήματά τους στην άκρη και να αναρωτηθούν: ποιο είναι το κόστος της πολιτικής και ποια είναι τα οφέλη; Έτσι, λαμβάνουν υπόψη το επιχείρημα ότι μέτρα ασφαλείας, όπως οι σωματικοί έλεγχοι σε κάθε επιβάτη ή η σάρωση όλων των αποσκευών με μηχανήματα ανίχνευσης εκρηκτικών υλών, ενδέχεται να μην αποτελούν την πιο κατάλληλη πολιτική, επειδή το κόστος μπορεί να υπερβαίνει τα οφέλη. Το να σκεφτόμαστε ως οικονομολόγοι σημαίνει να εξετάζουμε σχεδόν κάθε ζήτημα χρησιμοποιώντας μια προσέγγιση κόστους / οφέλους. Η οικονομική λογική περιλαμβάνει επίσης το να αφήνουμε στην άκρη τα “ασήμαντα” στοιχεία ενός ερωτήματος και να εστιάζουμε στα “σημαντικά”, δημιουργώντας ένα απλό μοντέλο που συλλαμβάνει την ουσία του ζητήματος ή του προβλήματος. Πώς γνωρίζουμε αν το μοντέλο έχει συμπεριλάβει τα σημαντικά στοιχεία; Συλλέγοντας

Η οικονομική λογική είναι η λήψη αποφάσεων με βάση τα κόστη και τα οφέλη.

ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ **Η οικονομική γνώση σε μία πρόταση: EANYΔΩΓΕ**

Μια φορά κι έναν καιρό, ο Εανυδωγέ έγινε βασιλιάς όλης της χώρας. Το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να καλέσει τους οικονομικούς του συμβούλους και να τους ζητήσει να καταγράψουν όλες τις οικονομικές γνώσεις που είχε η κοινωνία. Μετά από χρόνια δουλειάς παρουσίασαν τη μνημειώδη τους προσπάθεια: 25 τόμοι των 400 περίπου σελίδων ο καθένας. Αλλά στο μεταξύ, ο Βασιλιάς Εανυδωγέ είχε γίνει ένας πολυάσχολος άνθρωπος, καθώς είχε να διοικήσει όλη τη χώρα. Κοιτάζοντας τους μεγάλους τόμους, ζήτησε από τους συμβούλους του να συνοψίσουν τα ευρήματά τους σε έναν τόμο.

Αποκαρδιωμένοι οι οικονομολόγοι επέστρεψαν στα γραφεία τους, διερωτώμενοι πώς θα μπορούσαν να συνοψίσουν αυτό που με τόση λεπτομέρεια είχαν καταγράψει. Μετά από πολλά ακόμη χρόνια συγγραφής, τελικά ήταν ικανοποιημένοι με το τελικό αποτέλεσμα του ενός τόμου και ζήτησαν ακρόαση από τον βασιλιά. Δυστυχώς, τα ζητήματα του κράτους είχαν γίνει ακόμα πιο απαιτητικά, και ο βασιλιάς δεν μπορούσε να βρει το χρόνο να τους συναντήσει. Αντ' αυτού τους έστειλε μήνυμα ότι δεν μπορούσε να ασχοληθεί με έναν ολόκληρο τόμο και τους διέταξε, υπό την απειλή του θανάτου (επειδή στο μεταξύ

είχε γίνει τύραννος), να συνοψίσουν τη δουλειά τους σε μία μόνο πρόταση.

Οι οικονομολόγοι επέστρεψαν στα γραφεία τους, καταφανώς φοβισμένοι και προβληματισμένοι για το αδύνατον του καθήκοντος που τους είχε ανατεθεί. Αναλογιζόμενοι τη μοίρα τους, αποφάσισαν να παραγγείλουν ένα τελευταίο γεύμα. Δυστυχώς, καθώς μάζευαν χρήματα για να πληρώσουν το γεύμα συνειδητοποίησαν ότι ήταν άφραγκοι. Ο υπάλληλος που είχε φέρει την παραγγελία, με προφανή αποστροφή, επέστρεψε το γεύμα πίσω στο εστιατόριο και οι οικονομολόγοι κίνησαν για το μέρος όπου λάμβαναν χώρα οι αποκεφαλισμοί. Καθ' οδόν, αντηχούσαν στ' αυτιά τους οι τελευταίες λέξεις του υπαλλήλου. Κοίταξαν ο ένας τον άλλον και ξαφνικά συνειδητοποίησαν τη λύση, φωνάζοντας «σωθήκαμε!». Αυτό είναι! Να η οικονομική γνώση σε μία πρόταση!» Έγραψαν την πρόταση και την παρουσίασαν στον βασιλιά, ο οποίος έκτοτε καταλάβαινε πλήρως όλα τα οικονομικά προβλήματα (ενώ τους κέρασε ένα καλό γεύμα) Η πρόταση;

Είναι αδύνατο να υπάρχει δωρεάν γεύμα – EANYΔΩΓΕ

εμπειρικά στοιχεία και «δοκιμάζοντας» το μοντέλο -κάνοντας αντιστοίχιση ανάμεσα στις προβλέψεις του μοντέλου και τις εμπειρικές ενδείξεις-ώστε να δούμε αν μας κάνει. Η οικονομική λογική -το να σκεφτόμαστε ως ένας σύγχρονος οικονομολόγος, λαμβάνοντας αποφάσεις με βάση το κόστος και τα οφέλη-είναι το πιο σημαντικό μάθημα που θα διδαχθούμε από αυτό το βιβλίο.

Το βιβλίο *Freakonomics* δίνει παραδείγματα της προσέγγισης του οικονομολόγου. Περιγράφει ορισμένες μελέτες του Steve Levitt, οικονομολόγου στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο, που ξεκλειδώνουν φαινομενικά μυστηριώδεις παρατηρήσεις με βασική οικονομική λογική. Για παράδειγμα, ο Levitt έκανε την ερώτηση: Γιατί οι μικροέμποροι ναρκωτικών, συνήθως, ζουν με τις μητέρες τους; Η απάντηση που έδωσε ήταν ότι δεν μπορούσαν να αντέξουν οικονομικά να ζήσουν μόνοι τους. Οι περισσότεροι κέρδιζαν λιγότερο από 5 δολάρια την ώρα. Γιατί, επομένως, ασχολούνταν με τα ναρκωτικά και δεν εργαζόνταν σε μια νόμιμη δουλειά που, ακόμη και για μια ελάχιστη μισθωτή εργασία, θα πληρώνονταν περισσότερα από 7 δολάρια την ώρα; Την απάντηση σε αυτό δίνει η ανάλυση κόστους / οφέλους. Ενώ το τρέχον εισόδημά τους ήταν χαμηλό, το δυνητικό εισόδημά τους ως εμπόρων ναρκωτικών ήταν πολύ υψηλότερο αφού, λόγω του ιστορικού τους και των υφιστάμενων αμερικανικών θεσμών, ήταν πολύ πιο πιθανό να αναρριχηθούν σε μια υψηλή θέση στην τοπική αγορά ναρκωτικών (και το *Freakonomics* την περιγράφει ως αγορά) και να έχουν εξαψήφιο ετήσιο εισόδημα, σε σύγκριση με την πιθανότητα να εξελιχθούν από τεχνικοί της TacoBell σε εταιρικά στελέχη με το ίδιο εξαψήφιο εισόδημα. Το μοντέλο του Levitt είναι πολύ απλό -οι άνθρωποι κάνουν αυτό που τους συμφέρει περισσότερο από οικονομική άποψη- και υποθέτει ότι οι άνθρωποι βασίζονται σε ανάλυση κόστους/ οφέλους για να πάρουν αποφάσεις. Τέλος, τεκμηριώνει την επιχειρηματολογία του με προσεκτική εμπειρική εργασία, συλλέγοντας και οργανώνοντας τα δεδομένα για να διαπιστώσει αν ταιριάζουν με το μοντέλο. Το έργο του είναι ένα καλό παράδειγμα του «σκέφτομαι ως σύγχρονος οικονομολόγος» σε πρακτικό επίπεδο.

Η οικονομική λογική, από τη στιγμή που θα γίνει κατανοητή, εξαπλώνεται σαν ιός. Εάν είστε ευάλωτοι, η έκθεση σε αυτήν θα αλλάξει τη ζωή σας. Θα επηρεάσει την ανάλυσή σας σε όλα, συμπεριλαμβανομένων των ζητημάτων που συνήθως θεωρούνται εκτός του πεδίου της οικονομίας. Για παράδειγμα, πιθανότατα θα χρησιμοποιήσετε την οικονομική λογική για να υπολογίσετε την πιθανότητα να βγείτε ραντεβού το βράδυ του Σαββάτου

και για το ποιος θα πληρώσει το δείπνο. Θα τη χρησιμοποιήσετε πιθανότατα για να αποφασίσετε αν θα διαβάσετε ένα βιβλίο, αν θα παρακολουθήσετε μαθήματα, ποιόν θα παντρευτείτε και τι είδους δουλειά θα **κάνετε** μετά την αποφοίτησή σας. Αυτό δεν σημαίνει ότι η οικονομική λογική θα μπορεί να δώσει σε όλα απαντήσεις. Όπως θα δείτε σε αυτό το βιβλίο, τα ερωτήματα του πραγματικού κόσμου είναι αναπόφευκτα περίπλοκα και ο οικονομικός συλλογισμός παρέχει απλώς ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούμε να ανταποκριθούμε σε μια ερώτηση. Σύμφωνα με τον τρόπο σκέψης των οικονομικών, κάθε επιλογή έχει το κόστος και τα οφέλη της, και οι αποφάσεις λαμβάνονται κάνοντας τη σύγκριση ανάμεσα στα δύο.

Οριακά κόστη και οριακά οφέλη

Τα σχετικά κόστη και τα σχετικά οφέλη στην οικονομική λογική είναι τα αναμενόμενα *πρόσθετα*, ή επιπλέον, κόστη και τα αναμενόμενα *πρόσθετα* οφέλη που προκύπτουν από μια απόφαση. Οι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν τον όρο *οριακό* όταν αναφέρονται σε κάτι πρόσθετο ή επιπλέον. Οριακά κόστη και οριακά οφέλη αποτελούν βασικές έννοιες.

Το **οριακό κόστος** είναι το *πρόσθετο κόστος που προκύπτει για εσάς πέρα από το κόστος που έχετε ήδη πραγματοποιήσει*. Αυτό σημαίνει ότι δεν υπολογίζουμε το **μη ανακτήσιμο κόστος** – το κόστος που έχει ήδη πραγματοποιηθεί και δεν μπορεί να ανακτηθεί – στο σχετικό κόστος κατά τη λήψη μιας απόφασης. Σκεφτείτε, για παράδειγμα, ότι παρακολουθείτε ένα μάθημα. Έχετε ήδη πληρώσει τα δίδακτρα σας, αυτό είναι ένα μη ανακτήσιμο κόστος. Έτσι, το οριακό (ή πρόσθετο) κόστος της μετάβασης στην τάξη δεν περιλαμβάνει τα δίδακτρα.

Με ανάλογο τρόπο προσεγγίζουμε το οριακό όφελος. Ένα **οριακό όφελος** είναι το *πρόσθετο όφελος πλέον αυτού που έχετε ήδη αποκτήσει*. Το οριακό όφελος από την ανάγνωση αυτού του κεφαλαίου είναι οι πρόσθετες γνώσεις που αποκτάτε από την ανάγνωσή του. Εάν γνωρίζετε ήδη τα πάντα σε αυτό το κεφάλαιο προτού διαβάσετε το βιβλίο, το οριακό όφελος της ανάγνωσής του είναι μηδέν.

Ο κανόνας της οικονομικής απόφασης

Η σύγκριση του οριακού (πρόσθετου) κόστους με τα οριακά (πρόσθετα) οφέλη συχνά θα σας δείχνει πώς πρέπει να προσαρμόσετε τις δραστηριότητές σας, ώστε να είστε όσο το δυνατόν καλύτερα. Απλώς ακολουθήστε τον κανόνα της οικονομικής απόφασης:

Εάν τα οριακά όφελος από το να κάνετε κάτι υπερβαίνει το οριακό κόστος, κάντε το.

Εάν το οριακό κόστος από το να κάνετε κάτι υπερβαίνει το οριακό όφελος, μην το κάνετε.

Εάν τα οριακά όφελος από το να κάνετε κάτι υπερβαίνει το οριακό κόστος, κάντε το. Εάν το οριακό κόστος από το να κάνετε κάτι υπερβαίνει το οριακό όφελος, μην το κάνετε.

Για παράδειγμα, ας εξετάσουμε μια συζήτηση που θα μπορούσα να κάνω με μια μαθήτριά που μου λέει ότι είναι πολύ απασχολημένη για να παρακολουθήσει τα μαθήματά μου. Απαντώ, «Σκεφτείτε τα δίδακτρα που έχετε ξοδέψει γι' αυτό το μάθημα – αναλογούν σε περίπου 60 δολάρια ανά διάλεξη». Απαντά ότι το βιβλίο που διαβάζει για το μάθημα είναι ένα βιβλίο που έγραψα εγώ και ότι το έγραψα τόσο ξεκάθαρα που κατανοεί πλήρως τα πάντα. Συνεχίζει:

«Έχω ήδη πληρώσει τα δίδακτρα και αν πάω στην τάξη ή όχι, δεν μπορώ να πάρω πίσω τα δίδακτρα, επομένως τα δίδακτρα είναι ένα μη ανακτήσιμο κόστος και δεν λαμβάνεται υπόψη στην απόφασή μου. Το οριακό κόστος για μένα είναι αυτό που θα μπορούσα να κάνω μέσα στην ώρα αντί να την ξοδέψω στην τάξη. Εκτιμώ τον χρόνο μου στα 75 δολάρια την ώρα [άτομα που καταλαβαίνουν τα πάντα αξιολογούν υψηλά τον χρόνο τους] και παρόλο που έχω ακούσει ότι οι διαλέξεις σας είναι σούπερ, εκτιμώ ότι το οριακό όφελος από την παρακολούθηση της τάξης σας είναι μόνο 50 δολάρια. Το οριακό κόστος, 75 δολάρια, υπερβαίνει το οριακό όφελος, 50 δολάρια, επομένως δεν παρακολουθώ τα μαθήματα».

Ερ-2 Έστω ότι αγοράσατε μια μετοχή της Oracle για 100 δολάρια και μια μετοχή της Cisco για 10 δολάρια. Η τιμή της καθεμιάς είναι σήμερα 15 δολάρια. Υποθέτοντας ότι οι φόροι δεν αποτελούν ζήτημα, ποια θα πουλούσατε αν χρειαζόσαστε 15 δολάρια;

Την συγχαίρω για τη διπλωματία και την οικονομική της λογική, αλλά της λέω ότι δίνω ένα κουίζ κάθε εβδομάδα, ότι οι μαθητές που δεν γράφουν ένα κουίζ αποτυγχάνουν σε αυτό, ότι όσοι αποτυγχάνουν σε όλα τα κουίζ

αποτυγχάνουν στο μάθημα και ότι εκείνοι που αποτυγχάνουν στα μαθήματα δεν αποφοιτούν. Εν ολίγοις, υποεκτιμά τα οριακά οφέλη από την παρακολούθηση των μαθημάτων μου. Σωστά εκτιμώμενα, τα οριακά οφέλη από την παρακολούθηση του μαθήματός μου υπερβαίνουν τα οριακά κόστη. Πρέπει λοιπόν να παρακολουθήσει το μάθημά μου.

Οικονομικά και πάθος

Είναι λογικό να αναγνωρίζει κανείς ότι όλα έχουν κόστος, ωστόσο πρόκειται για κάτι που δεν αρέσει σε πολλούς. Αφαιρεί από τη ζωή λίγο από το πάθος. Μας οδηγεί να εξετάσουμε πιθανότητες όπως:

- Η σωτηρία κάποιων ανθρώπων με μεταμόσχευση ήπατος μπορεί να μην αξίζει το επιπλέον κόστος. Τα χρήματα μπορεί να δαπανηθούν καλύτερα σε προγράμματα διατροφής, τα οποία θα μπορούσαν να σώσουν 20 ζωές για κάθε 2 ζωές που θα σώζαμε με μεταμοσχεύσεις.
- Ίσως δεν πρέπει να προσπαθούμε να εξαλείψουμε όλη τη ρύπανση, διότι το πρόσθετο κόστος μπορεί να είναι πολύ υψηλό. Η εξάλειψη του συνόλου της ρύπανσης μπορεί να σημαίνει ότι θα πρέπει να αφήσουμε στην άκρη κάποια άλλη αξιολογη δραστηριότητα.
- Η παροχή εγγυημένης εργασίας για κάθε άτομο που το επιθυμεί μπορεί να μην είναι ένας αξιολογος πολιτικός στόχος, εάν κάτι τέτοιο σημαίνει ότι θα μειώσουμε την ικανότητα μιας οικονομίας να προσαρμοστεί στις νέες τεχνολογίες.

Η οικονομική λογική βασίζεται στην παραδοχή ότι όλα έχουν κόστος.

Καταλαβαίνετε περί τίνος πρόκειται. Αυτό το είδος της λογικής συχνά επικρίνεται ως ψυχρή. Ωστόσο, όπως θα περιμέναμε, οι οικονομολόγοι διαφωνούν. Υποστηρίζουν ότι η λογική τους οδηγεί σε μια καλύτερη κοινωνία για την πλειοψηφία των ανθρώπων.

Η λογική των οικονομολόγων δεν εκτιμάται ομοφώνως. Οι επιχειρήσεις λατρεύουν το αποτέλεσμα αυτής της λογικής. Άλλοι δεν είναι τόσο σίγουροι, όπως ανακάλυψα πριν μερικά χρόνια, όταν η τότε φίλη μου μου είπε ότι με χωρίζει. «Γιατί;» ρώτησα. «Επειδή», απάντησε, «είσαι τόσο ... λογικός». Μου πήρε πολλά χρόνια αφότου έφυγε για να καταλάβω αυτό που εκείνη ήδη ήξερε: Υπάρχουν πολλοί τύποι λογικής, και δεν πιστεύουν όλοι ότι η λογική του οικονομολόγου υπερέχει. Θα εξετάσουμε τέτοια θέματα αργότερα. Προς το παρόν επιτρέψτε μου απλώς να σας προειδοποιήσω ότι, για καλό ή για κακό, η μελέτη των οικονομικών θα σας κάνει να εξετάζετε τα διάφορα ζητήματα σε ένα πλαίσιο κόστους / οφέλους.

Κόστος ευκαιρίας

Ερ-3 Μπορείτε να σκεφτείτε ένα λόγο για τον οποίο η προσέγγιση κόστους / οφέλους σε ένα πρόβλημα μπορεί να μην είναι κατάλληλη; Μπορείτε να δώσετε ένα παράδειγμα;

Η πρακτική εφαρμογή των κανόνων κόστους / οφέλους των οικονομολόγων δεν είναι εύκολη. Για να προβείτε σε μια τέτοια εφαρμογή, πρέπει να είστε σε θέση να επιλέξετε και να μετρήσετε σωστά τα κόστη και τα οφέλη. Οι οικονομολόγοι έχουν επινοήσει την έννοια του κόστους ευκαιρίας για να σας βοηθήσουν να το κάνετε αυτό. Το **κόστος ευκαιρίας** είναι το *όφελος που μπορεί να έχετε επι-*

λέγοντας την επόμενη καλύτερη εναλλακτική λύση. Για να αποκτήσετε το όφελος από κάτι, πρέπει να εγκαταλείψετε (να παραιτηθείτε από) κάτι άλλο, δηλαδή την επόμενη καλύτερη εναλλακτική λύση. Το κόστος ευκαιρίας είναι η αγοραία αξία αυτής της επόμενης καλύτερης εναλλακτικής. Πρόκειται για κόστος καθώς, επιλέγοντας ένα πράγμα, αποκλείετε μια εναλλακτική επιλογή. Η ιστορία του ΕΑΝΥΔΩΓΕ στο παραπάνω πλαίσιο “μια νέα διάσταση” ενσωματώνει την έννοια του κόστους ευκαιρίας, επειδή μας δείχνει ότι υπάρχει κόστος για τα πάντα. Αυτό το κόστος είναι η επόμενη καλύτερη εναλλακτική λύση, την οποία αφήσαμε στην άκρη.

Το κόστος ευκαιρίας είναι η βάση της οικονομικής λογικής κόστους / οφέλους. Είναι το όφελος που μπορεί να έχετε επιλέγοντας την επόμενη καλύτερη εναλλακτική λύση.

Ας εξετάσουμε μερικά παραδείγματα. Το κόστος ευκαιρίας να βγείτε μία φορά με τη Ναταλία (ή τον Ναθαναήλ), την πιο όμορφη γυναίκα (ή ελκυστικό άντρα) στον κόσμο, είναι το όφελος που θα έχετε από το να βγείτε έξω με τη σταθερή σας σχέση, την Μαργκό (ή τον Μάικ). Το κόστος ευκαιρίας για την απορρύπανση του περιβάλλοντος μπορεί να είναι η μείωση των διαθέσιμων

ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Η ευρύτερη προοπτική των οικονομικών

Πολύ συχνά, οι μαθητές μελετούν τα οικονομικά εκτός πλαισίου. Γίνονται αποδέκτες αποστειρωμένων αναλύσεων και βαρετών γεγονότων προς αποστήθιση, χωρίς ποτέ να τους γίνεται φανερός ο τρόπος που τα οικονομικά εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Αυτό δεν είναι καλό: Κάνει τα οικονομικά να φαίνονται βαρετά, όμως τα οικονομικά δεν είναι βαρετά. Αρκετά συχνά σε αυτό το βιβλίο, μερικές φορές στα παραρτήματα και μερικές φορές σε πλαίσια όπως το παρόν, θα κάνω ένα βήμα πίσω και θα παρουσιάζω την ευρύτερη προοπτική των αναλύσεων μου, δίνοντάς σας μια ιδέα για την αφετηρία των αναλύσεων και το ιστορικό τους πλαίσιο. Στην εκπαιδευτική ορολογία, αυτό ονομάζεται *εμπλουτισμός*.

Ξεκινώ εδώ με τα ίδια τα οικονομικά.

Πρώτον, η ιστορία τους: Κατά τον 16ο αιώνα υπήρχαν λίγα πανεπιστήμια. Εκείνα που υπήρχαν δίδασκαν θεολογία, λατινικά, ελληνικά, φιλοσοφία, ιστορία και μαθηματικά. Πουθενά τα οικονομικά. Στη συνέχεια ήρθε ο Διαφωτισμός (περίπου το 1700), στο πλαίσιο του οποίου η λογική αντικατέστησε τον Θεό ως προς την ερμηνεία του γιατί τα πράγματα έχουν ως έχουν. Οι στοχαστές πριν από το Διαφωτισμό θα απαντούσαν στην ερώτηση «γιατί είμαι φτωχός;» με τη φράση «επειδή ο Θεός το θέλει». Οι μελετητές του Διαφωτισμού αναζήτησαν μια διαφορετική εξήγηση. «Λόγω της φύσης της ιδιοκτησίας γης» είναι μια απάντηση που βρήκαν.

Τέτοιες λογικές εξηγήσεις απαιτούσαν περισσότερη γνώση γιατί τα πράγματα ήταν έτσι όπως ήταν, και η ποσότητα των πληροφοριών επεκτάθηκε τόσο γρήγορα που έπρεπε να διαιρεθεί ή να κατηγοριοποιηθεί για να μπορεί κάποιος να ελπίζει ότι γνωρίζει ένα θέμα. Σύντομα η φιλοσοφία υποδιαιρέθηκε σε επιστήμη και φιλοσοφία. Κατά τον 18ο αιώνα οι επιστήμες χωρίστηκαν σε φυσικές και κοινωνικές. Η ποσότητα της γνώσης συνέχισε να αυξάνεται, και στα τέλη του 19ου και αρχές του 20ού αιώνα η ίδια η κοινωνική επιστήμη χωρίστηκε σε υποδιαιρέσεις: Οικονομία, πολιτική επιστήμη, ιστορία, γεωγραφία,

φία, κοινωνιολογία, ανθρωπολογία και ψυχολογία. Πολλές από τις αντιλήψεις σχετικά με το πώς λειτουργήσε το οικονομικό σύστημα κωδικοποιήθηκαν στο βιβλίο του Adam Smith *The Wealth of Nations* (*Ο Πλούτος των Εθνών*), το οποίο γράφτηκε το 1776. Παρατηρήστε ότι αυτό είναι πριν από την ανάπτυξη των οικονομικών ως υπο-επιστήμης και ο Adam Smith θα μπορούσε επίσης να χαρακτηριστεί ως ανθρωπολόγος, κοινωνιολόγος, πολιτικός επιστήμονας και κοινωνικός φιλόσοφος.

Καθ' όλη τη διάρκεια του 18ου και του 19ου αιώνα, οικονομολόγοι όπως ο Adam Smith, ο Thomas Malthus, ο John Stuart Mill, ο David Ricardo και ο Karl Marx ήταν κάτι παραπάνω από οικονομολόγοι. Ήταν κοινωνικοί φιλόσοφοι που κάλυπταν όλες τις πτυχές των κοινωνικών επιστημών. Αυτοί οι συγγραφείς στη συνέχεια ονομάστηκαν *κλασικοί οικονομολόγοι*. Ο Alfred Marshall ακολούθησε αυτήν την κλασική παράδοση και στο βιβλίο του, *Principles of Economics* (*Αρχές των Οικονομικών*), δημοσιευμένο στα τέλη του 19ου αιώνα, είναι εύκολα αντιληπτές οι λοιπές κοινωνικές επιστήμες. Αλλά ο Marshall άλλαξε επίσης τις ερωτήσεις που κάνουν οι οικονομολόγοι. Εστίασε σε εκείνα τα ερωτήματα που θα μπορούσαν να τεθούν σε ένα γραφικό πλαίσιο προσφοράς / ζήτησης.

Το παρόν βιβλίο εμπίπτει απόλυτα στην παράδοση του Marshall. Παρουσιάζει τα οικονομικά ως έναν τρόπο σκέψης, ως μια μηχανή ανάλυσης που χρησιμοποιείται για την κατανόηση των πραγματικών φαινομένων. Αλλά πηγαίνει και πέρα τον Marshall, παρουσιάζοντας μια ευρύτερη ποικιλία υποδειγμάτων και σκέψης σε σχέση με τα υποδείγματα προσφοράς και ζήτησης που χρησιμοποίησε ο Marshall.

Τα οικονομικά του Marshall αφορούν κυρίως τις πολιτικές και όχι τη θεωρία. Για αυτά, οι θεσμοί αλλά και οι πολιτικές και κοινωνικές διαστάσεις της πραγματικότητας είναι εξίσου σημαντικά, και δείχνουν πώς τα οικονομικά συνδέονται με αυτές τις διαστάσεις.

χρημάτων για τη βοήθεια ατόμων με χαμηλό εισόδημα. Το κόστος ευκαιρίας ενός παιδιού μπορεί να είναι δύο βάρκες, τρία αυτοκίνητα και διακοπές δύο εβδομάδων κάθε χρόνο για πέντε χρόνια, κάτι που θα μπορούσατε να είχατε αν δεν είχατε αποκτήσει αυτό το παιδί (τα παιδιά είναι πράγματι τόσο ακριβά).

Τα παραδείγματα είναι ατελείωτα, αλλά ας εξετάσουμε δύο που σας αφορούν ιδιαίτερα: ποια μαθήματα να επιλέξετε και πόσο να μελετήσετε. Ας υποθέσουμε ότι είστε φοιτητές πλήρους φοίτησης και στην αρχή του εξαμήνου πρέπει να επιλέξετε πέντε μαθήματα. Το να επιλέξετε ένα μάθημα αποκλείει το να πάρετε κάποιο άλλο, και το κόστος ευκαιρίας για να παρακολουθήσετε ένα μάθημα οικονομικών μπορεί να είναι να μην πάρετε ένα μάθημα για το θέατρο. Ομοίως και με τον χρόνο μελέτης: Έχετε περιορισμένο χρόνο που θα αφιερώσετε στις σπουδές οικονομικών, στη μελέτη κάποιου άλλου θέματος, στον ύπνο ή τη διασκέδαση. Όσο περισσότερο χρόνο ξοδεύετε σε μια δραστηριότητα, τόσο λιγότερο χρόνο έχετε για μια άλλη δραστηριότητα. Αυτό είναι το κόστος ευκαιρίας.

Παρατηρήστε πόσο όμορφα η έννοια του κόστους ευκαιρίας λαμβάνει υπόψη το κόστος και τα οφέλη όλων των άλλων επιλογών και μετατρέπει αυτά τα εναλλακτικά οφέλη σε κόστος της απόφασης που λαμβάνετε τώρα. Μία από τις πιο χρήσιμες πτυχές της έννοιας του κόστους ευκαιρίας είναι ότι εστιάζει σε δύο πτυχές του κόστους μιας επιλογής που συχνά μπορεί να παραβλέπονται: Το αφανές κόστος και το παραπλανητικό μη ανακτήσιμο κόστος. Το **αφανές κόστος** είναι το κόστος που σχετίζεται με μια απόφαση και το οποίο συχνά δεν περιλαμβάνεται στο κανονικό λογιστικό κόστος.

Για παράδειγμα, όταν σκέφτεστε εάν έχει νόημα να διαβάσετε αυτό το βιβλίο, η επόμενη καλύτερη αξία του χρόνου που ξοδεύετε διαβάζοντας το θα πρέπει να είναι ένα από τα κόστη που λαμβάνετε υπόψη. Συχνά, αυτό δεν συμβαίνει επειδή πρόκειται για ένα αφανές, συνήθως μη μετρήσιμο κόστος. Το ίδιο αφορά και τις επιχειρήσεις: Οι ιδιοκτήτες συχνά πιστεύουν ότι βγάλουν κέρδος από μια επιχείρηση, αλλά αν προσθέσουν την αξία του χρόνου τους στο κόστος, κάτι το οποίο οφείλουν να κάνουν σύμφωνα με τους οικονομολόγους, τότε το κέρδος τους γίνεται συχνά ζημία. Θα μπορούσαν να έχουν κερδίσει πιο πολλά κάνοντας μια άλλη δουλειά. Το αφανές κόστος πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στο κόστος ευκαιρίας. Το μη ανακτήσιμο κόστος, ωστόσο, συχνά λαμβάνεται υπόψη στη λήψη αποφάσεων, αλλά δεν θα έπρεπε. Αυτό το κόστος ονομάζεται παραπλανητικό μη ανακτήσιμο κόστος. Πρόκειται για το κόστος που εμφανίζεται σε οικονομικούς λογαριασμούς, αλλά οι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν κάνουμε επιλογές επειδή έχει ήδη καταβληθεί.

Το κόστος που σχετίζεται με τη λήψη αποφάσεων είναι συχνά διαφορετικό από το μετρήσιμο κόστος.

Δεν θα μεταβληθεί, ανεξάρτητα από το τι επιλέγει το άτομο που παίρνει την απόφαση. Για παράδειγμα, μόλις αγοράσετε ένα βιβλίο (που δεν μπορεί να μεταπωληθεί), αυτό που πληρώσατε για αυτό το βιβλίο είναι μη ανακτήσιμο. Με βάση την οικονομική λογική, αυτό το μη ανακτήσιμο κόστος δεν θα πρέπει να

ληφθεί υπόψη στην απόφασή σας για το αν θα το διαβάσετε. Ένας σημαντικός ρόλος της έννοιας του κόστους ευκαιρίας είναι να σας υπενθυμίζει ότι *το κόστος που σχετίζεται με τη λήψη αποφάσεων είναι συχνά διαφορετικό από το μετρήσιμο κόστος*.

Η συνάφεια του κόστους ευκαιρίας δεν περιορίζεται στις ατομικές σας αποφάσεις. Το κόστος ευκαιρίας σχετίζεται επίσης με τις αποφάσεις του κράτους, οι οποίες επηρεάζουν όλους τους πολίτες στην κοινωνία. Ένα συχνό παράδειγμα είναι ο επονομαζόμενος διάλογος «όπλα αντί βουτύρου». Οι πόροι που έχει μια κοινωνία είναι

Ερ-4 Ο Τζον, με τον οποίο μελετάτε μαζί, μόλις είπε ότι το κόστος ευκαιρίας για τη μελέτη αυτού του κεφαλαίου είναι περίπου το 1/38 της τιμής που πληρώσατε γι' αυτό το βιβλίο, καθώς το κεφάλαιο είναι περίπου το 1/38 του βιβλίου. Έχει δίκιο; Γιατί;

περιορισμένοι. Επομένως, η απόφασή του να χρησιμοποιήσει αυτούς τους πόρους για να έχει περισσότερα όπλα (περισσότερο εξοπλισμό) σημαίνει ότι θα έχει λιγότερο βούτυρο (λιγότερα καταναλωτικά αγαθά). Έτσι, όταν η κοινωνία αποφασίζει να ξοδέψει επιπλέον 50 δισεκατομμύρια δολάρια σε ένα βελτιωμένο σύστημα υγείας, το κόστος ευκαιρίας αυτής της απόφασης είναι 50 δισεκατομμύρια δολάρια που δεν δαπανώνται για βοήθεια στους άστεγους, για εξόφληση μέρους του εθνικού χρέους ή για την εθνική άμυνα.

Η έννοια του κόστους ευκαιρίας έχει αμέτρητες επιπτώσεις. Μπορεί ακόμη και να στραφεί ενάντια στον εαυτό της. Για παράδειγμα, η εξέταση εναλλακτικών λύσεων απαιτεί χρόνο. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει κάποιο κόστος στο να είναι κανείς λογικός, επομένως είναι λογικό να είναι κανείς κάπως παράλογος. Αν κατανοήσατε αυτό το επιχείρημα, έχετε μολυνθεί από τον ιό των οικονομικών. Εάν δεν το καταλάβατε, μην ανησυχείτε. Απλώς για την ώρα θυμηθείτε την έννοια του κόστους ευκαιρίας. Θα σας επιμολύνω με οικονομική σκέψη στη συνέχεια του βιβλίου.

Οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις

Ερ-5 Ο Αλή, με τον οποίο μελετάτε μαζί, δηλώνει ότι η διανομή των υπηρεσιών υγείας είναι ανήθικη και ότι οι υπηρεσίες υγείας πρέπει να είναι ελεύθερα διαθέσιμες σε όλα τα άτομα σε μια κοινωνία. Πώς θα απαντούσατε;

Η έννοια του κόστους ευκαιρίας ισχύει για όλες τις πτυχές της ζωής και είναι θεμελιώδους σημασίας για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η κοινωνία αντιδρά στη σπανιότητα. Όταν τα αγαθά σπανίζουν, αυτά τα αγαθά πρέπει να διανεμηθούν. Δηλαδή, πρέπει να επιλεγεί ένας μηχανισμός που να καθορίσει ποιος παίρνει τι.

Οικονομικές δυνάμεις και δυνάμεις της αγοράς

Ας εξετάσουμε ορισμένους συγκεκριμένους μηχανισμούς διανομής σε πραγματικές συνθήκες. Οι κοιτώνες συχνά διανέμονται με κλήρο, ενώ η άδεια για εγγραφή σε δημοφιλή μαθήματα διανέμεται συχνά με βάση τον κανόνα του ποιος ήρθε πρώτος. Ωστόσο, τα τρόφιμα στις Ηνωμένες Πολιτείες κατανέμονται με βάση τις τιμές. Εάν οι τιμές δεν διανείμαν τα τρόφιμα, το φαγητό δεν θα έφτανε. Όλα τα σπάνια αγαθά πρέπει να διανέμονται με κάποιο τρόπο. Αυτοί οι μηχανισμοί διανομής είναι παραδείγματα **οικονομικών δυνάμεων**, δηλαδή των απαραίτητων αντιδράσεων απέναντι στη σπανιότητα.

Μία από τις σημαντικές επιλογές που πρέπει να κάνει μια κοινωνία είναι εάν θα επιτρέψει σε αυτές τις οικονομικές δυνάμεις να λειτουργούν ελεύθερα και ανοιχτά ή εάν θα προσπαθήσει να τις ελέγξει. Μια **δύναμη της αγοράς** είναι μια οικονομική δύναμη που η κοινωνία αφήνει σχετικά ελεύθερη να λειτουργεί στην αγορά. Οι αγοραίες δυνάμεις επιβάλλουν τη διανομή μεταβάλλοντας τις τιμές. Όταν υπάρχει έλλειψη, η τιμή αυξάνεται. Όταν υπάρχει πλεόνασμα, η τιμή μειώνεται. Μεγάλο μέρος αυτού του βιβλίου θα αφιερωθεί στην ανάλυση του τρόπου που η αγορά λειτουργεί σαν ένα αόρατο χέρι, καθοδηγώντας τις οικονομικές δυνάμεις για το συντονισμό μεμονωμένων δράσεων και τη διανομή σπάνιων πόρων. Το **αόρατο χέρι** είναι ο μηχανισμός τιμών, η άνοδος και η πτώση των τιμών που καθοδηγεί τις ενέργειές μας σε μια αγορά.

Μια οικονομική δύναμη, όταν λειτουργεί διαμέσου της αγοράς, γίνεται δύναμη της αγοράς.

Η οικονομική πραγματικότητα κατευθύνεται από τρία είδη δυνάμεων:

1. Οικονομικές δυνάμεις (το αόρατο χέρι)
2. Κοινωνικές δυνάμεις
3. Πολιτικές δυνάμεις

Κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις

Οι κοινωνίες δεν μπορούν να επιλέξουν εάν θα επιτρέψουν ή όχι να λειτουργήσουν οι οικονομικές δυνάμεις - οι οικονομικές δυνάμεις λειτουργούν πάντα. Ωστόσο, οι κοινωνίες μπορούν να επιλέξουν εάν θα επιτρέψουν να κυριαρχήσουν οι δυνάμεις της αγοράς. Οι **κοινωνικές δυνάμεις** -δυνάμεις που καθοδηγούν τις ατομικές ενέργειες παρόλο που αυτές οι ενέργειες μπορεί να μην είναι προς το ίδιο συμφέρον ενός ατόμου- και οι **πολιτικές δυνάμεις** -νομικές οδηγίες που κατευθύνουν τις ενέργειες των ατόμων- διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση για το αν θα επιτραπεί στις δυνάμεις της αγοράς να λειτουργήσουν. Η οικονομική πραγματικότητα καθορίζεται από τον συναγωνισμό ανάμεσα σε αυτές τις ποικίλες δυνάμεις.

Ας δούμε ένα ιστορικό παράδειγμα στο οποίο οι κοινωνικές δυνάμεις εμπόδισαν μια οικονομική δύναμη να γίνει δύναμη της αγοράς: Το πρόβλημα του να βγεις ραντεβού το βράδυ του Σαββάτου τον καιρό που οι άνθρωποι έβγαιναν ραντεβού (ή ονόμαζαν ως «ραντεβού» το γεγονός ότι δύο άνθρωποι επέλεγαν να περάσουν χρόνο ως ζευγάρι). Εάν ένα σχολείο (ή μια κοινωνία) είχε σημαντικά περισσότερους ετεροφυλόφιλους ανθρώπους του ενός φύλου από το άλλο (ας πούμε περισσότερους άνδρες από γυναίκες), ορισμένοι άνδρες θα έμεναν χωρίς ραντεβού -δηλαδή θα υπήρχε υπερβάλλουσα προσφορά ανδρών- και θα έπρεπε να βρουν κάτι άλλο να κάνουν, για παράδειγμα να μελετήσουν ή να πάνε μόνοι τους στον κινηματογράφο. Ένα άτομο σε αυτήν την κατηγορία θα μπορούσε να λύσει το πρόβλημα πληρώνοντας κάποιον για να βγει μαζί του, αλλά αυτό θα άλλαζε τη φύση των ραντεβού με τρόπους μη αποδεκτούς. Θα ήταν απεχθές τόσο για το άτομο που πρόσφερε πληρωμή και για το άτομο που του προσφέρθηκε πληρωμή. Αυτή η μη αποδοχή είναι ένα παράδειγμα των πολυπλοκών κοινωνικών και πολιτιστικών κανόνων που καθοδηγούν και περιορίζουν τις δραστηριότητές μας. Οι άνθρωποι δεν προσπαθούν να αγοράσουν ραντεβού επειδή οι κοινωνικές δυνάμεις τους εμποδίζουν να το κάνουν².

Οι κοινωνικές, πολιτισμικές και πολιτικές δυνάμεις μπορεί να παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομία.

Ερ-6 Η συμφοιτητριά σας Τζοάν δηλώνει ότι οι δυνάμεις της αγοράς βρίσκονται πάντοτε σε λειτουργία. Έχει δίκαιο; Γιατί;

Συχνά οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις λειτουργούν από κοινού ενάντια στο αόρατο χέρι. Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν υπάρχουν αρκετά μωρά ώστε να είναι ικανοποιημένα όλα τα ζευγάρια που επιθυμούν μωρά. Τα μωρά που γεννιούνται από συγκεκριμένα σύνολα γονέων είναι αποτέλεσμα τυχαίας διανομής.

2. Ο τρόπος για να βρει κανείς ταίρι, για τους νέους σε ηλικία, έχει αλλάξει σε τέτοιο βαθμό ώστε το «ραντεβού» αποτελεί πλέον μια παλαιά κοινωνική σύμβαση. Οι νέες κοινωνικές συμβάσεις που διέπουν την αναζήτηση συντρόφου δεν εξαλείφουν το πρόβλημα της υπερβάλλουσας προσφοράς, αλλά το κρύβουν και δημιουργούν πολλαπλές διαστάσεις του «υπερβολικού». Το να αναλογιζόμαστε τους τρόπους που αυτό γίνεται, είναι μια χρήσιμη άσκηση.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Ο Winston Churchill και η Λαίδη Astor

Υπάρχουν πολλές ιστορίες για τη Nancy Astor, την πρώτη γυναίκα που εξελέγη στο Κοινοβούλιο της Βρετανίας. Μια ζωντανή, ατρόμητη αμερικανίδα η οποία παντρεύτηκε μέλος της αγγλικής αριστοκρατίας και που, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930 και του 1940, αναδείχθηκε σε λαμπερό αστέρι της αγγλικής κοινωνικής και πολιτικής σκηνής, η οποία ήταν ήδη αρκετά φωτεινή.

Μία ιστορία για την Λαίδη Astor είναι ότι αυτή και ο Winston Churchill, η ανορθόδοξη μεγαλοφυΐα με τη μακρά και διακεκριμένη πολιτική καριέρα και πρωθυπουργός της Βρετανίας κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, κάθονταν σε μια παμπ έχοντας μια θεωρητική συζήτηση για την ηθική. Ο Τσόρτσιλ πρότεινε στην Λαίδη Astor να σκεφτεί ως διανοητική άσκηση την εξής ερώτηση: Εάν ένας άντρας της υποσχόταν ένα τεράστιο χρηματικό ποσό, έστω ένα εκατομμύριο λίρες, θα κοιμόταν μαζί του; Η Λαίδη Astor σκέφτηκε λίγο την ερώτηση και τελικά απάντησε ότι ναι, θα το έκανε, αν τα χρήματα ήταν εξασφαλι-

σμένα. Τότε ο Τσόρτσιλ την ρώτησε αν θα κοιμόταν μαζί του για πέντε λίρες. Η απάντησή της ήταν έντονη: «Φυσικά όχι. Τι νομίζετε ότι είμαι, καμιά πόρνη;». Ο Τσόρτσιλ απάντησε: «Έχουμε ήδη αποδείξει αυτό το γεγονός. Πλέον διαπραγματευόμαστε απλά για την τιμή».

Ένα δίδαγμα που θα μπορούσαν να αντλήσουν οι οικονομολόγοι από αυτήν την ιστορία είναι ότι τα οικονομικά κίνητρα, εάν είναι αρκετά υψηλά, μπορούν να ασκήσουν ισχυρή επιρροή στη συμπεριφορά. Αλλά ένα εξίσου σημαντικό δίδαγμα από την ιστορία είναι ότι τα μη οικονομικά κίνητρα μπορούν επίσης να είναι πολύ ισχυρά. Γιατί οι περισσότεροι πιστεύουμε ότι είναι λάθος να πουλάμε σεξ έναντι χρημάτων, ακόμα κι αν ενδεχομένως είμαστε πρόθυμοι να το κάνουμε αν η τιμή είναι αρκετά υψηλή; Εάν θυμάστε αυτό το δεύτερο δίδαγμα, τότε η οικονομική σας κατανόηση για πραγματικά γεγονότα θα αυξηθεί σημαντικά.

Σκεφτείτε μια ομάδα γονέων, στην οποία όλοι θέλουν μωρά. Όσοι μπορούν, έχουν ένα μωρό. Όσοι δεν μπορούν να έχουν αλλά θέλουν ένα, προσπαθούν να υιοθετήσουν. Τα πρακτορεία υιοθεσίας διανέμουν τα διαθέσιμα μωρά. Το ποιος παίρνει ένα μωρό εξαρτάται από το ποιόν γνωρίζει στο γραφείο υιοθεσίας και από τις επιθυμίες της μητέρας, που μπορεί συχνά να προσδιορίσει το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο (και πολλά άλλα χαρακτηριστικά) της οικογένειας στην οποία θέλει να μεγαλώσει το μωρό της. Αυτή είναι η οικονομική δύναμη σε δράση. Δίνει περισσότερη δύναμη στον πάροχο για κάτι του οποίου η προσφορά χαρακτηρίζεται από έλλειψη.

Εάν η κοινωνία μας επέτρεπε σε άτομα να αγοράζουν και να πωλούν μωρά, αυτή η οικονομική δύναμη θα μεταφραζόταν σε δύναμη αγοράς. Το αόρατο χέρι θα μεριμνούσε ώστε η ποσότητα των μωρών που είναι διαθέσιμα να ισούται με την ποσότητα των μωρών που ζητούνται σε ορισμένη τιμή. Η αγορά, όχι οι οργανισμοί υιοθεσίας, θα έκαναν τη διανομή³.

Οι περισσότεροι άνθρωποι, όπως κι εγώ, βρίσκουν απεχθή την ιδέα της πώλησης μωρών. Όμως γιατί; Είναι η δύναμη των κοινωνικών δυνάμεων που ενισχύονται από τις πολιτικές δυνάμεις. Μπορεί κανείς να σκεφτεί εκατοντάδες παραδείγματα τέτοιων κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων που υπερισχύουν των οικονομικών δυνάμεων.

Αυτό που θεωρείται επιτρεπτό ή μη, διαφέρει από τη μια κοινωνία στην άλλη. Για παράδειγμα, στη Βόρεια Κορέα, πολλά είδη ιδιωτικών επιχειρήσεων θεωρούνται παράνομα, επομένως πολλοί άνθρωποι δεν ξεκινούν τις δικές τους επιχειρήσεις. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, μέχρι τη δεκαετία του 1970, η κατοχή χρυσού ήταν παράνομη, με εξαίρεση τα κοσμήματα και ορισμένες περιορισμένες χρήσεις όπως οδοντιατρικά είδη, γι αυτό και οι περισσότεροι άνθρωποι απέφευγαν να έχουν στην κατοχή τους χρυσό. Τελικά οι νόμοι και οι κοινωνικοί κανόνες μιας χώρας καθορίζουν εάν θα επιτραπεί στο αόρατο χέρι να λειτουργήσει.

Οι κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις λειτουργούν σε κάθε πτυχή της ζωής σας. Δεν μπορείτε να ασκήσετε την ιατρική χωρίς άδεια. Δεν μπορείτε να εμπορεύεστε μέρη του σώματος ή ορισμένα εθιστικά φάρμακα. Τέτοιες δραστηριότητες είναι παράνομες. Αλλά πολλοί άνθρωποι πωλούν αλκοόλ, κάτι τέτοιο δεν είναι παράνομο αν

3. Παρόλο που είναι παράνομο, ορισμένα μωρά «πωλούνται» σε μια ημιπαράνομη αγορά, που ονομάζεται γκριζα αγορά. Πρόσφατα, η «τιμή αγοράς» για ένα υγιές μωρό ήταν περίπου 30.000 δολάρια. Εάν η πώληση μωρών ήταν νόμιμη (και αν οι άνθρωποι δεν το θεωρούσαν ηθικά απεχθές να διαθέτουν μωρά προς πώληση), η τιμή θα ήταν πολύ χαμηλότερη επειδή θα υπήρχε μεγαλύτερη προσφορά μωρών. (Δεν ήταν παράνομο να πωλούνται ανθρωπίνα ωάρια στις αρχές της δεκαετίας του 2000 – ένα ωάριο πωλήθηκε για \$50.000. Η μέση τιμή ήταν πολύ χαμηλότερη και ποίκιλε ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του δότη, όπως η βαθμολογία στις εισαγωγικές εξετάσεις και τα αθλητικά επιτεύγματα).

έχετε άδεια. Όταν δανείτε χρήματα σε φίλους σας δεν χρεώνετε τόκο (θα χάνατε τους φίλους σας). Δεν χρεώνετε τα παιδιά σας για το φαγητό τους (οι γονείς οφείλουν να ταΐζουν τα παιδιά τους). Πολλοί αστέρες των σπορ και των μέσων ενημέρωσης δεν πουλάνε τα αυτόγραφέ τους (μερικοί το κάνουν, αλλά πολλοί θεωρούν ευτελή αυτήν την πρακτική). Δεν μειώνετε τον μισθό που θα αποδεχόσασταν για να πάρετε τη δουλειά από κάποιον άλλο (δεν είστε απεργοσπάστες). Η λίστα είναι μεγάλη. Είναι αδύνατο να καταλάβετε τα οικονομικά χωρίς να καταλάβετε τους περιορισμούς που θέτουν οι πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις στις οικονομικές δράσεις.

Συνοπτικά, αυτό που συμβαίνει σε μια κοινωνία μπορεί να θεωρηθεί ως αντίδραση -και αλληλεπίδραση ανάμεσα- σε τρία σύνολα δυνάμεων: (1) οικονομικές δυνάμεις, (2) πολιτικές και νομικές δυνάμεις και (3) κοινωνικές και πολιτιστικές δυνάμεις. Τα οικονομικά παίζουν ρόλο στην κοινωνιολογία και την πολιτική, όπως ακριβώς η κοινωνιολογία και η πολιτική παίζουν ρόλο στην οικονομία.

Αυτό που συμβαίνει σε μια κοινωνία μπορεί αν θεωρηθεί ως αντίδραση -και αλληλεπίδραση ανάμεσα- σε οικονομικές και άλλες δυνάμεις.

Η χρήση οικονομικών πληροφοριών

Οι οικονομικές ιδέες βασίζονται σε γενικεύσεις, οι οποίες ονομάζονται θεωρίες, σχετικά με τη λειτουργία μιας αφηρημένης οικονομίας, καθώς και στην πρακτική γνώση της θεσμικής δομής της οικονομίας. Σε αυτό το βιβλίο θα σας εισάγω σε οικονομικές θεωρίες και υποδείγματα. Οι θεωρίες και τα υποδείγματα συνδέουν την ορολογία και τη γνώση των οικονομολόγων σχετικά με τους οικονομικούς θεσμούς. Οι θεωρίες είναι αναπόφευκτα υπερβολικά αφηρημένες για να εφαρμοστούν σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, και έτσι μια θεωρία ενσωματώνεται συχνά σε ένα **οικονομικό υπόδειγμα**, δηλαδή ένα πλαίσιο που τοποθετεί τις γενικευμένες ιδέες της θεωρίας σε ένα πιο συγκεκριμένο περιβάλλον αναφοράς, ή σε μια **οικονομική αρχή**, δηλαδή μια κοινά αποδεκτή οικονομική γνώση που διατυπώνεται ως νόμος ή αρχή. Για να καταλάβετε τη σημασία των αρχών, σκεφτείτε όταν μάθατε να κάνετε πρόσθεση. Δεν απομνημονεύσατε το άθροισμα των αριθμών 147 και 138, απεναντίας μάθατε μια αρχή της πρόσθεσης. Η αρχή λέει ότι όταν προσθέτετε 147 και 138, προσθέτετε πρώτα $7 + 8$, τα οποία απομνημονεύσατε ως 15. Καταγράφετε το 5 και μεταφέρετε το 1, το οποίο προσθέτετε στο $4 + 3$ για να λάβετε 8. Στη συνέχεια προσθέτετε $1 + 1 = 2$ και έτσι η απάντηση είναι 285. Όταν γνωρίζετε μία και μόνο αρχή, ξέρετε πώς να προσθέσετε εκατομμύρια συνδυασμούς αριθμών.

Οι θεωρίες, τα υποδείγματα και οι αρχές συνεχώς εφαρμόζονται στα δεδομένα» για να δούμε αν οι προβλέψεις του υποδείγματος ταιριάζουν με τα δεδομένα. Οι αυξήσεις στην υπολογιστική ισχύ και οι νέες στατιστικές τεχνικές έδωσαν στους σύγχρονους οικονομολόγους ένα πολύ πιο ενδεδειγμένο σύνολο διαδικασιών για να καθορίσουν πόσο καλά ταιριάζουν οι προβλέψεις στα δεδομένα σε σχέση με ό,τι συνέβαινε σε προγενέστερες εποχές. Αυτό οδήγησε σε ισχυρότερη εξάρτηση από ποσοτικές εμπειρικές μεθόδους στα σύγχρονα οικονομικά σε σύγκριση με το παρελθόν.

Η σύγχρονη εμπειρική εργασία μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι οικονομολόγοι μελετούν ερωτήσεις εκτελώντας ελεγχόμενα εργαστηριακά πειράματα. Αυτός ο κλάδος των οικονομικών ονομάζεται **πειραματική οικονομική**, ένας κλάδος οικονομικών που μελετά την οικονομία μέσω ελεγχόμενων πειραμάτων.

Αυτός ο κλάδος των οικονομικών ονομάζεται **πειραματική οικονομική**, ένας κλάδος οικονομικών που μελετά την οικονομία μέσω ελεγχόμενων πειραμάτων. Σε αυτά περιλαμβάνονται εργαστηριακά πειράματα (πειράματα στα οποία τα άτομα μεταφέρονται σε εργαστήριο υπολογιστών, όπου μετρώνται και αναλύονται οι αντιδράσεις τους σε διάφορες «θεραπείες»), πειράματα πεδίου (στα οποία «θεραπείες» στον πραγματικό κόσμο μετρώνται και αναλύονται), πειράματα υπολογιστών (πειράματα στα οποία δημιουργούνται προσομοιώσεις οικονομικών σε έναν υπολογιστή και διερευνώνται τα αποτελέσματα διαφόρων πολιτικών) και φυσικά πειράματα -φυσικά συμβάντα που προσομοιάζουν σε ένα ελεγχόμενο πείραμα όπου κάτι μεταβάλλεται σε ένα μέρος αλλά δεν μεταβάλλεται κάπου αλλού.

Ένα παράδειγμα φυσικού πειράματος συνέβη όταν το Νιου Τζέρσεϋ αύξησε τον κατώτατο μισθό του, κάτι που αντίστοιχα δεν έκανε η γειτονική πολιτεία της Πενσυλβανία. Οι οικονομολόγοι Alan Kruger και David Card συνέκριναν τις επιπτώσεις στην ανεργία στις δύο πολιτείες και διαπίστωσαν ότι η αύξηση του κατώτατου μισθού στο Νιου Τζέρσεϋ δεν επηρέασε σημαντικά την απασχόληση. Αυτό οδήγησε σε μια συζήτηση για το τι τελικά

μας έλεγαν τα εμπειρικά στοιχεία. Ο λόγος είναι ότι σε τέτοια φυσικά πειράματα είναι αδύνατο να κρατήσουμε «άλλα πράγματα σταθερά», όπως γίνεται σε εργαστηριακά πειράματα και πειράματα πεδίου, κι έτσι τα εμπειρικά αποτελέσματα στα οικονομικά υπόκεινται περισσότερο σε αμφισβήτηση.

Ενώ τα οικονομικά υποδείγματα είναι λιγότερο γενικά από τις θεωρίες, είναι συνήθως πολύ γενικά για να έχουν εφαρμογή σε συγκεκριμένες περιπτώσεις. Τα υποδείγματα οδηγούν σε **θεωρήματα**, δηλαδή *προτάσεις που είναι λογικά αληθείς με βάση τις υποθέσεις ενός υποδείγματος*. Για να φτάσουμε σε **κανόνες πολιτικής** (αρχές πολιτικής που καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι είναι προτιμότερη μια συγκεκριμένη πορεία δράσης), τα θεωρήματα πρέπει να συνδυάζονται με γνώση των πραγματικών οικονομικών θεσμών και αξιακές κρίσεις, οι οποίες καθορίζουν τους στόχους που επιδιώκουμε. Διερευνώντας τις επιπτώσεις που έχουν για τις πολιτικές οι θεωρίες και τα υποδείγματα, είναι σημαντικό να διακρίνουμε τους κανόνες πολιτικής από τα θεωρήματα.

Οι θεωρίες, τα υποδείγματα και οι αρχές πρέπει να συνδυάζονται με τη γνώση των πραγματικών οικονομικών θεσμών, ώστε να φτάσουμε σε συγκεκριμένες προτάσεις πολιτικής.

Η οικονομική ανάλυση αλλάζει καθώς αλλάζει η τεχνολογία. Τα τελευταία χρόνια, η διαθεσιμότητα δεδομένων και η υπολογιστική ισχύς έχουν αυξηθεί εκθετικά, και αυτό άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο οι οικονομολόγοι μελετούν τα προβλήματα. Οι οικονομολόγοι που μόλις αποφοίτησαν είναι πολύ πιο πιθανό να «αφήσουν τα δεδομένα να μιλήσουν» απ' ό,τι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία οικονομολόγοι, που σημαίνει ότι χρησιμοποιούν την υπολογιστική ισχύ για να αναζητήσουν σταθερές στατιστικές σχέσεις στα δεδομένα και στη συνέχεια να χρησιμοποιήσουν αυτές τις σχέσεις για να καθοδηγήσουν την πολιτική τους. Οι σύγχρονοι οικονομολόγοι ασχολούνται ιδιαίτερα με την ανάπτυξη συστημάτων που μπορούν να εκτελέσουν εργασίες, οι οποίες οι άνθρωποι πίστευαν προηγουμένως ότι απαιτούσαν ανθρώπινη νοημοσύνη, όπως η ικανότητα να μάθουν από το παρελθόν, να βρουν νόημα και λόγους, γνωστά ως τεχνητή νοημοσύνη και συστήματα βαθιάς μάθησης. Με πολλούς τρόπους, η αλγοριθμική προσέγγιση των προβλημάτων στα οποία βασίζονται αυτά τα συστήματα αντικατοπτρίζει θεωρίες των οικονομολόγων - όπως οι Herbert Simon και Friedrich von Hayek - για το πώς λειτουργεί μια οικονομία και πώς τα συστήματα επεξεργάζονται πληροφορίες.

Το θεώρημα του αόρατου χεριού

Η γνώση μιας θεωρίας σάς δίνει μια εικόνα για μια μεγάλη ποικιλία οικονομικών φαινομένων, παρόλο που δεν γνωρίζετε τις λεπτομέρειες κάθε φαινομένου. Για παράδειγμα, μεγάλο μέρος της οικονομικής θεωρίας ασχολείται με τον μηχανισμό καθορισμού τιμών και τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς για τον συντονισμό των αποφάσεων των ατόμων. Οι οικονομολόγοι έχουν φτάσει στα ακόλουθα θεωρήματα:

Ερ-7 'Ηταν μια εξαιρετική εποχή καλλιέργειας και η προσφορά ντοματών που παρέχονται υπερβαίνει τη ζήτηση. Τι είναι πιθανό να συμβεί στην τιμή των ντοματών;

Όταν η προσφερόμενη ποσότητα είναι μεγαλύτερη από τη ζητούμενη ποσότητα, η τιμή έχει την τάση να μειώνεται.
Όταν η ζητούμενη ποσότητα είναι μεγαλύτερη από την προσφερόμενη ποσότητα, η τιμή έχει την τάση να αυξάνεται.

Χρησιμοποιώντας αυτά τα γενικευμένα θεωρήματα, οι οικονομολόγοι έχουν αναπτύξει μια θεωρία αγορών που οδηγεί στο περαιτέρω θεώρημα ότι, υπό ορισμένες συνθήκες, οι αγορές είναι αποτελεσματικές. Δηλαδή, η αγορά θα συντονίζει τις αποφάσεις των ατόμων, κατανέμοντας αποτελεσματικά τους περιορισμένους πόρους. **Αποδοτικότητα** σημαίνει *επίτευξη ενός στόχου με το μικρότερο δυνατό κόστος*. Για τους οικονομολόγους αυτό είναι το **θεώρημα του αόρατου χεριού**: Μια οικονομία της αγοράς, μέσω του μηχανισμού τιμών, θα τείνει να κατανέμει αποτελεσματικά τους πόρους.

Οι θεωρίες, καθώς και τα υποδείγματα που τις εκπροσωπούν, είναι εξαιρετικά αποτελεσματικές μέθοδοι μεταφοράς πληροφοριών, αλλά είναι επίσης **κατ' ανάγκην** αφηρημένες. Βασίζονται σε απλοποιημένες παραδοχές και αν δεν γνωρίζετε τις παραδοχές, δεν γνωρίζετε τη θεωρία. Το να ξεχάσετε τις παραδοχές θα μπορούσε να μοιάζει με αυτό που συμβαίνει εάν ξεχάσετε ότι πρέπει να προσθέτετε αριθμούς σε στήλες. Εάν το ξεχάσετε, ακόμα κι αν θυμάστε

Εάν δεν γνωρίζετε τις παραδοχές, δεν γνωρίζετε τη θεωρία.

όλα τα βήματα, μπορεί να οδηγηθείτε σε μια εξαιρετικά λανθασμένη απάντηση. Για παράδειγμα, είναι λάθος ο υπολογισμός

147
+138
1.608

Γνωρίζοντας τις παραδοχές των θεωριών και των υποδειγμάτων, μπορείτε να προχωρήσετε πέρα από ενστικτώδεις αντιδράσεις και να κατανοήσετε καλύτερα τα δυνατά και αδύνατα σημεία των διαφόρων οικονομικών θεωριών και υποδειγμάτων. Ας εξετάσουμε μια βασική οικονομική παραδοχή: την παραδοχή ότι τα άτομα συμπεριφέρονται ορθολογικά, ότι αυτό που επιλέγουν αντικατοπτρίζει αυτό που τους κάνει πιο ευτυχισμένους, δεδομένων των περιορισμών. Εάν αυτή η υπόθεση δεν ισχύει, το θεώρημα του αόρατου χεριού δεν ισχύει.

Η παρουσίαση του θεωρήματος του αόρατου χεριού στην πλήρη ομορφιά του αποτελεί σημαντικό μέρος κάθε μαθήματος οικονομικών. Η παρουσίαση των παραδοχών στις οποίες βασίζεται και των περιορισμών του αόρατου χεριού είναι επίσης ένα σημαντικό μέρος του μαθήματος. Θα κάνω και τις δύο αυτές παρουσιάσεις στη συνέχεια του βιβλίου.

Οικονομική θεωρία και ιστορίες

Η οικονομική θεωρία, καθώς και τα υποδείγματα με τα οποία παρουσιάζεται αυτή η θεωρία, συχνά αναπτύχθηκαν ως ο σύντομος τρόπος για να πει κανείς μια ιστορία. Αυτές οι ιστορίες είναι σημαντικές. Κάνουν τη θεωρία ζωντανή και μεταδίδουν τις ιδέες που δίνουν στην οικονομική θεωρία τη δύναμή της. Σε αυτό το βιβλίο παρουσιάζω πολλές θεωρίες και υποδείγματα, συνοδευόμενα όμως από ιστορίες οι οποίες τεκμηριώνουν τη συνάφειά τους.

Η θεωρία είναι ένας σύντομος τρόπος για να αφηγηθείς μια ιστορία.

Μερικές φορές, επειδή υπάρχουν πολλοί νέοι όροι, η συζήτηση περί θεωριών καταλαμβάνει μεγάλο μέρος της εδώ παρουσίασης και γίνεται λίγο καταπιεστική. Αυτή είναι η φύση του θηρίου. Όπως είπε ο Άλμπερτ Αϊνστάιν, «οι θεωρίες πρέπει να είναι όσο το δυνατόν απλές, αλλά όχι υπερβολικά απλές». Όταν μια θεωρία γίνεται καταπιεστική, σταματήστε και σκεφτείτε την υποκείμενη ιστορία που θέλει να μεταδώσει η θεωρία. Αυτή η ιστορία πρέπει να έχει νόημα και να είναι συγκεκριμένη. Εάν δεν μπορείτε να μεταφράσετε τη θεωρία σε μια ιστορία, δεν καταλαβαίνετε τη θεωρία.

Οικονομικοί θεσμοί

Για να μάθετε εάν μπορείτε να εφαρμόσετε την οικονομική θεωρία στην πραγματικότητα, πρέπει να γνωρίζετε τους οικονομικούς θεσμούς: Τους νόμους, τις κοινές πρακτικές και τους οργανισμούς μιας κοινωνίας που επηρεάζουν την οικονομία. Οι εταιρείες, τα κράτη και οι πολιτισμικοί κανόνες είναι όλα παραδείγματα οικονομικών θεσμών. Πολλοί οικονομικοί θεσμοί έχουν κοινωνικές, πολιτικές και θρησκευτικές διαστάσεις. Για παράδειγμα, η δουλειά σας επηρεάζει συχνά την κοινωνική σας θέση. Επιπλέον, πολλοί κοινωνικοί θεσμοί, όπως η οικογένεια, έχουν οικονομικές λειτουργίες. Στους οικονομικούς θεσμούς περιλαμβάνω οποιοδήποτε θεσμό επηρεάζει σημαντικά τις οικονομικές αποφάσεις, επειδή οφείλετε να καταλάβετε αυτόν το θεσμό για να κατανοήσετε πώς λειτουργεί η οικονομία.

Για να εφαρμόσετε την οικονομική θεωρία στην πράξη, πρέπει να έχετε μια αίσθηση των οικονομικών θεσμών.

Ορισμένες φορές οι οικονομικοί θεσμοί λειτουργούν με διαφορετικούς τρόπους από ό,τι προβλέπει η οικονομική θεωρία. Για παράδειγμα, η οικονομική θεωρία λέει ότι οι τιμές καθορίζονται από την προσφορά και τη ζήτηση. Ωστόσο, οι επιχειρήσεις λένε ότι ορίζουν τις τιμές με βάση ορισμένους πρακτικούς κανόνες, συχνά με τους λεγόμενους κανόνες κόστους-προσαύξησης. Δηλαδή, μια εταιρεία καθορίζει τα κόστη της, τα πολλαπλασιάζει επί 1,4 ή 1,5, και το αποτέλεσμα είναι η τιμή που ορίζει. Η οικονομική θεωρία λέει ότι η προσφορά και η ζήτηση καθορίζουν ποιος προσλαμβάνεται. Η εμπειρία δείχνει ότι οι προσλήψεις γίνονται συχνά με βάση προϊόν γνωρίζουμε και όχι με βάση τις δυνάμεις της αγοράς.

Αυτές οι προφανείς αντιφάσεις έχουν δύο συμπληρωματικές εξηγήσεις. Πρώτον, η οικονομική θεωρία κάνει γενικεύσεις σε πολλά θέματα. Αυτά τα θέματα ενδέχεται να εξηγούν τις διαφορές. Δεύτερον, δεν υπάρχουν αντιφάσεις: Οι οικονομικές αρχές επηρεάζουν συχνά τις αποφάσεις στο παρασκήνιο. Για παράδειγμα, οι τάσεις προσφοράς και ζήτησης καθορίζουν ποια θα είναι η προσαύξηση τιμής σε σχέση με το κόστος. Σε όλες τις περιπτώ-

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Οι οικονομολόγοι και οι λύσεις της αγοράς

Η οικονομική λογική παίζει αυξανόμενο ρόλο στις κρατικές πολιτικές. Δείτε πώς ρυθμίζεται η ρύπανση. Η ρύπανση απασχόλησε τις πολιτικές τη δεκαετία του 1960 με την έκδοση βιβλίων όπως το *Silent Spring* της Rachel Carson. Το 1970, ως απάντηση σε περιβαλλοντικές ανησυχίες, ψηφίστηκε ο νόμος για τον καθαρό αέρα, με τον οποίο καθορίστηκε η ποσότητα των ρύπων (όπως διοξείδιο του θείου, μονοξείδιο του άνθρακα, διοξείδια του αζώτου, μόλυβδος και υδρογονάνθρακες) που μπορεί να εκπέμπει μια επιχείρηση. Αυτή ήταν μια προσέγγιση «εντολής-και-ελέγχου» στη ρύθμιση, η οποία επέφερε μείωση της ρύπανσης, αλλά επίσης έφερε πολλές διαμαρτυρίες από εταιρείες που είτε θεώρησαν ότι η επίτευξη των ορίων ήταν ιδιαίτερα δαπανηρή είτε δεν μπορούσαν να κάνουν τις ανάλογες δαπάνες και αναγκάστηκαν να κλείσουν.

Κι εδώ είναι που εμφανίζονται στη σκηνή οι οικονομολόγοι. Πρότειναν μια εναλλακτική προσέγγιση που ονομάζεται ανώτατο όριο και εμπόριο, η οποία πέτυχε την ίδια συνολική μείωση της ρύπανσης, αλλά με χαμηλότερο συνολικό κόστος. Στο σχέδιο που πρότειναν, το κράτος εξακολούθησε να θέτει ένα όριο ρύπων με το οποίο οι εταιρείες όφειλαν να συμμορφωθούν, αλλά έδωσε σε μεμονωμένες εταιρείες κάποια ευελιξία. Οι εταιρείες που μείωσαν τις εκπομπές τους σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με το απαιτούμενο όριο, θα μπορούσαν να αγο-

ράσουν άδειες ρύπανσης από άλλες εταιρείες που μείωσαν τις εκπομπές τους περισσότερο από το όριο. Η τιμή των αδειών καθορίζεται σε μια «αγορά αδειών εκπομπών». Έτσι, οι επιχειρήσεις που είχαν χαμηλό κόστος μείωσης της ρύπανσης θα είχαν ισχυρό κίνητρο να μειώσουν τη ρύπανση κατά πολύ περισσότερο από το όριό τους, προκειμένου να πουλήσουν αυτές τις άδειες ή δικαιώματα ρύπανσης σε εταιρείες που είχαν υψηλό κόστος μείωσης της ρύπανσης και επομένως θα μπορούσαν να μειώσουν τη ρύπανση τους σε μικρότερο βαθμό από ό, τι απαιτούνταν. Η συνολική μείωση ήταν η ίδια, αλλά επιτεύχθηκε με χαμηλότερο κόστος.

Το 1990, το Κογκρέσο ενέκρινε την πρόταση των οικονομολόγων και ο νόμος για τον καθαρό αέρα τροποποιήθηκε για να συμπεριλάβει τις εμπορεύσιμες άδειες εκπομπών. Αναπτύχθηκε μια ενεργή αγορά αδειών εκπομπών και εκτιμάται ότι το πρόγραμμα διαπραγματεύσιμων αδειών μείωσε το κόστος περιορισμού των εκπομπών διοξειδίου του θείου κατά 1 δισεκατομμύριο δολάρια ετησίως ενώ, ταυτόχρονα, μειώνοντας τις εκπομπές κατά περισσότερο από το ήμισυ, σε επίπεδα σημαντικά κάτω από το όριο. Έχουν αναπτυχθεί και άλλα προγράμματα ανώτατου ορίου και εμπορίου. Μπορείτε να διαβάσετε περισσότερα για την τρέχουσα κατάσταση των εμπορεύσιμων εκπομπών στη διεύθυνση www.epa.gov/airmarkets.

σεις, ωστόσο, για να εφαρμόσετε την οικονομική θεωρία στην πραγματικότητα -για να δείτε την πλήρη αξία των οικονομικών ιδεών- πρέπει να έχετε μια αίσθηση των οικονομικών θεσμών.

Επιλογές οικονομικής πολιτικής

Οι **οικονομικές πολιτικές** είναι *ενέργειες (ή έλλειψη ενεργειών) που λαμβάνονται από το κράτος για να επηρεάσουν τις οικονομικές δράσεις*. Ο τελικός στόχος του μαθήματος είναι να παρουσιάσουμε τις επιλογές οικονομικής πολιτικής που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας σήμερα. Για παράδειγμα, πρέπει το κράτος να περιορίσει τις συγχωνεύσεις μεταξύ επιχειρήσεων; Πρέπει να έχει έλλειμμα προϋπολογισμού; Πρέπει να κάνει κάτι για το έλλειμμα του διεθνούς εμπορίου; Πρέπει να μειώσει τους φόρους;

Κρατώ αυτήν τη συζήτηση για το τέλος, επειδή δεν έχει νόημα να μιλάμε για επιλογές πολιτικής εκτός αν γνωρίζουμε κάποια οικονομική ορολογία, κάποια οικονομική θεωρία και κάτι για τους οικονομικούς θεσμούς. Μόλις μάθετε κάτι γι' αυτά, θα είστε σε θέση να εξετάσετε τις διαθέσιμες επιλογές πολιτικής για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κοινωνία μας.

Οι πολιτικές λειτουργούν μέσα σε θεσμούς, αλλά μπορούν επίσης να επηρεάσουν τους θεσμούς εντός των οποίων λειτουργούν. Ας δούμε ως παράδειγμα την πολιτική πρόνοιας και το θεσμό της πυρηνικής οικογένειας. Στη δεκαετία του 1960, οι Ηνωμένες Πολιτείες ανέπτυξαν μια ποικιλία πρωτοβουλιών πολιτικής με σκοπό την εξάλειψη της φτώχειας. Αυτές οι πρωτοβουλίες παρείχαν εισόδημα σε μονογονεϊκές οικογένειες και υπέθεσαν ότι η οικογενειακή δομή δεν θα άλλαζε από αυτές τις πολιτι-

Για να διαμορφώσουμε οικονομική πολιτική με αποτελεσματικό τρόπο, πρέπει να είμαστε σε θέση να καταλαβαίνουμε πώς μπορεί να αλλάζουν οι θεσμοί ως αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής.

κές. Αλλά η οικογενειακή δομή άλλαξε ουσιαστικά και, πολύ πιθανό, αυτές οι πολιτικές έπαιξαν ρόλο στην αύξηση του αριθμού των μονογονεϊκών οικογενειών. Το αποτέλεσμα ήταν ότι τα προγράμματα απέτυχαν να εξαλείψουν τη φτώχεια. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν πρέπει να έχουμε προγράμματα για την εξάλειψη της φτώχειας, ούτε ότι οι πυρηνικές οικογένειες είναι πάντα προτιμότερες από τις μονογονεϊκές οικογένειες. Σημαίνει μόνο ότι πρέπει να ενσωματώνουμε στις πολιτικές μας την επίδραση που αυτές έχουν στους θεσμούς.

Ερ-8 Σωστό ή λάθος; Οι οικονομολόγοι θα πρέπει να εστιάζουν την ανάλυση πολιτικών στις θεσμικές αλλαγές διότι οι πολιτικές αυτού του είδους επιφέρουν τα μεγαλύτερα οφέλη.

Αντικειμενική ανάλυση πολιτικής

Η καλή ανάλυση της οικονομικής πολιτικής είναι αντικειμενική. Δηλαδή, διατηρεί τις αξιολογικές κρίσεις του αναλυτή ξεχωριστές από την ανάλυση. Η αντικειμενική ανάλυση δεν λέει «έτσι θα έπρεπε να είναι τα πράγματα», αντικατοπτρίζοντας έναν στόχο που καθόρισε ο αναλυτής. Αυτό θα ήταν υποκειμενική ανάλυση, καθώς θα αντικατόπτριζε την άποψη του αναλυτή για το πώς θα έπρεπε να είναι τα πράγματα. Αντίθετα, η αντικειμενική ανάλυση λέει «αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο λειτουργεί η οικονομία και εάν η κοινωνία (ή το άτομο ή η εταιρεία για την οποία κάνετε την ανάλυση) θέλει να επιτύχει έναν συγκεκριμένο στόχο, έτσι θα μπορούσε να γίνει». Η αντικειμενική ανάλυση διατηρεί, ή τουλάχιστον προσπαθεί να διατηρήσει, τις υποκειμενικές απόψεις ενός ατόμου - τις αξιολογικές κρίσεις - διακριτές. Αυτό δεν σημαίνει ότι η ανάλυση πολιτικής δεν περιλαμβάνει αξιολογικές κρίσεις. Η ανάλυση πολιτικής συνεπάγεται αναγκαστικά κρίσεις αυτού του είδους. Όμως, ένας αντικειμενικός ερευνητής προσπαθεί να κάνει αξιολογικές κρίσεις που είναι διαφανείς και όχι δικές του, δηλαδή να προβεί σε αξιολογικές κρίσεις που θα έκανε ένας «αμερόληπτος θεατής» (για να χρησιμοποιήσω την ορολογία του Adam Smith).

Για να καταστεί σαφής η διάκριση μεταξύ αντικειμενικής και υποκειμενικής ανάλυσης, οι οικονομολόγοι έχουν χωρίσει τα οικονομικά σε τρεις κατηγορίες: *θετικά οικονομικά, κανονιστικά οικονομικά και τέχνη των οικονομικών*. Τα **θετικά οικονομικά** είναι η μελέτη του τι είναι και πώς λειτουργεί η οικονομία. Διερευνά την καθαρή θεωρία των οικονομικών και ανακαλύπτει κοινά παραδεκτές εμπειρικές κανονικότητες, που συχνά ονομάζονται εμπειρικά γεγονότα. Οι οικονομικοί θεωρητικοί στη συνέχεια συσχετίζουν τις θεωρίες τους με αυτά τα γεγονότα. Τα θετικά οικονομικά θέτουν ερωτήματα όπως: Πώς λειτουργεί η αγορά χοιρινού κρέατος; Πώς επηρεάζουν οι περιορισμοί τιμών τις δυνάμεις της αγοράς; Τέτοια ερωτήματα εμπίπτουν στο πεδίο της οικονομικής θεωρίας.

Τα θετικά οικονομικά είναι η μελέτη του τι είναι και πώς λειτουργεί η οικονομία.

Όπως ανέφερα παραπάνω, η οικονομική θεωρία δεν παρέχει οριστικές προτάσεις πολιτικής. Είναι πολύ αφηρημένη και κάνει πάρα πολλές παραδοχές που δεν ταιριάζουν με την παρατηρούμενη συμπεριφορά. Στη θετική οικονομική θεωρία, ο μελετητής αναζητά εμπειρικά γεγονότα και αναπτύσσει *θεωρήματα*, δηλαδή προτάσεις που εκπορεύονται λογικά από τις παραδοχές ενός υποδείγματος. Τα θεωρήματα και τα συμφωνημένα εμπειρικά γεγονότα είναι σχεδόν εξ ορισμού αδιαμφισβήτητα και χρησιμεύουν ως θεμέλια για την οικονομική επίστημη. Αλλά αυτά τα θεωρήματα δεν μας λένε ποιες πολιτικές πρέπει να ακολουθούνται.

Ερ-9 Ο συμφοιτητής σου John είναι υπέρμαχος της ελεύθερης αγοράς. Υποστηρίζει ότι το θεώρημα του αόρατου χεριού συνεπάγεται ότι το κράτος δεν θα έπρεπε να παρεμβαίνει στην οικονομία. Συμφωνείτε; Γιατί;

Για να αποφασίσουν σχετικά με τις πολιτικές, οι οικονομολόγοι ενσωματώνουν κανονιστικές κρίσεις με γνώσεις από θετικά οικονομικά. Τα **κανονιστικά οικονομικά** είναι η μελέτη του ποιοι θα έπρεπε να είναι οι στόχοι της οικονομίας. Τα κανονιστικά οικονομικά θέτουν ερωτήματα όπως: Ποια θα πρέπει να είναι η κατανομή του εισοδήματος; Τι θα πρέπει να επιτύχει η φορολογική πολιτική; Κατά τη διερεύνηση τέτοιων ερωτήσεων, οι οικονομολόγοι πρέπει να προσδιορίσουν προσεκτικά ποιού τους στόχους διερευνούν. Δεν μπορούμε απλώς να υποθέσουμε ότι οι στόχοι που θέτει κάποιος για την κοινωνία είναι οι στόχοι της ίδιας της κοινωνίας. Για παράδειγμα, ας εξετάσουμε μια συνεχιζόμενη συζήτηση στα οικονομικά. Ορισμένοι οικονομολόγοι ανησυχούν για την κλιματική αλλαγή. Πιστεύουν τα υψηλά επίπεδα κατανάλωσης στις πλούσιες κοινωνίες προκαλούν κλιματική αλλαγή και ότι τα υψηλά επίπεδα κατανάλωσης είναι αποτέλεσμα αλληλεξαρτώμενων επιθυμιών - οι άνθρωποι θέλουν κάτι μόνο επειδή το έχουν άλλοι άνθρωποι - αλλά το να το έχουν δεν τους κάνει απαραίτητα πιο ευτυχισμένους. Αυτοί οι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι ο κανονιστικός στόχος της κοινωνίας πρέπει να

Τα κανονιστικά οικονομικά είναι η μελέτη του ποιοι θα έπρεπε να είναι οι στόχοι της οικονομίας.

περιλαμβάνει πολύ μεγαλύτερη εστίαση στις επιπτώσεις των οικονομικών δραστηριοτήτων για την αλλαγή του κλίματος και την κατανομή του εισοδήματος απ' ό, τι συμβαίνει σήμερα. Διερευνήσεις αυτού του είδους εμπίπτουν στην κατηγορία των κανονιστικών οικονομικών.

Κατά τη συζήτηση κανονιστικών θεμάτων, οι οικονομολόγοι προσφεύγουν στους φιλοσόφους για καθοδήγηση σχετικά με τους στόχους της κοινωνίας. Αλλά αυτό δεν συνέβαινε πάντα. Ο θεμελιωτής της οικονομικής επιστήμης, ο Adam Smith, ήταν ο ίδιος ηθικός φιλόσοφος και η ανάλυση οικονομικής πολιτικής αναπτύχθηκε μέσα σε μια χρηστική ηθική φιλοσοφία, η οποία θεωρούσε ότι κανονιστικός στόχος της πολιτικής ήταν «το μεγαλύτερο καλό για τον μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων». Αυτός ο στόχος απαιτούσε από τους οικονομολόγους να εξετάσουν την πολιτική από την άποψη των συνεπειών αυτής της πολιτικής και όχι βάσει της εγγενούς ηθικής της. Απαιτούσε επίσης από αυτούς να εξετάσουν την πολιτική όχι από μια προοπτική που ήταν καλή για οποιαδήποτε συγκεκριμένη ομάδα, αλλά από την προοπτική μιας δίκαιης σύνθεσης της κοινωνίας. Όταν διενεργούσαν μια ανάλυση πολιτικής, έπρεπε να κάνουν ό,τι είναι δυνατό για να διατηρήσουν την αμεροληψία τους.

Η εστίαση σε μια τέτοια αμεροληψία οδήγησε τους πρώτους οικονομολόγους να διαφωνήσουν τόσο τη δουλεία όσο και με την καταπίεση των γυναικών, σε μια εποχή που αυτές οι θέσεις ήταν εξαιρετικά μη δημοφιλείς και ριζοσπαστικές. Τους οδήγησε επίσης να υποστηρίξουν τον σημαντικό συντονισμό της κοινωνίας από την αγορά, τον οποίο θεώρησαν ότι θα προκαλούσε μεγαλύτερη ευτυχία για μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων απ' ό, τι η εναλλακτική λύση του σημαντικού συντονισμού από το κράτος. Η υποστήριξη της αγοράς βασίστηκε στην ηθική φιλοσοφία τους, όχι μόνο στην επιστήμη τους.

Ο Adam Smith ήταν μέρος αυτής της ηθικής παράδοσης, και πριν γράψει την οικονομική του πραγματεία, τον *Πλούτο των Εθνών*, έγραψε μια φιλοσοφική πραγματεία, τη *Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων*, η οποία

Για να χρησιμοποιήσει το εργαλείο του αμερόληπτου θεατή, κάθε άτομο τοποθετεί τον εαυτό του στη θέση ενός τρίτου εξεταστή και κρίνει μια κατάσταση από την πλευρά όλων, όχι μόνο τη δική του.

παρείχε μια κανονιστική βάση για τα οικονομικά του. Σε αυτήν, ο Smith δημιούργησε ένα εργαλείο που υποστήριζε ότι ήταν χρήσιμο για να ρίξει φως στο τι εννοούσε το αόριστο και κάπως αντιφατικό «μεγαλύτερο καλό για τον μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων». Αυτό το εργαλείο ήταν το **εργαλείο του αμερόληπτου θεατή**, στο οποίο *κάθε άτομο τοποθετεί τον εαυτό του στη θέση ενός τρίτου εξεταστή και κρίνει μια κατάσταση από την πλευρά όλων, όχι μόνο τη δική του*. Τότε,

αφού θα είχε επιτύχει κάτι τέτοιο, θα έκανε ό, τι μπορούσε για να διαμορφώσει μια πολιτική, για την οποία θα ισχυριζόταν ότι θα μπορούσε να επιτύχει το μεγαλύτερο καλό για τον μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων.

Οι οικονομολόγοι δεν περίμεναν από τους ανθρώπους να καταλήξουν σε οριστικά συμπεράσματα πολιτικής βάσει αυτού του εργαλείου. Αλλά έβλεπαν ότι το εργαλείο παρείχε ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο οι άνθρωποι θα μπορούσαν να συζητήσουν την πολιτική σχετικά με το τι ήταν καλύτερο για την κοινωνία στο σύνολό της και όχι για τον εαυτό τους ή τους φίλους τους. Αυτό το εργαλείο θα εστίαζε τα περί των πολιτικών επιχειρήματα στον αντίκτυπο που αυτές θα είχαν στα άτομα της κοινότητας, παρά σε αφηρημένες συζητήσεις σχετικά με την ηθική της πολιτικής, οι οποίες γενικά δεν θα οδηγούσαν πουθενά. Αυτή η προσέγγιση για την ηθική ήταν ένα σημαντικό μέρος της οικονομικής πολιτικής, και ήταν ο τρόπος που οι οικονομολόγοι μετακινήθηκαν από τα - ανεπτυγμένα στην επιστήμη- θεωρήματα στους κανόνες πολιτικής.

Ορισμένοι οικονομολόγοι ήλπιζαν ότι θα μπορούσαν να καθορίσουν τους στόχους της πολιτικής με επιστημονικό τρόπο, αλλά γρήγορα κατάλαβαν ότι κάτι τέτοιο ήταν αδύνατο. Έφτασαν να πιστεύουν ότι η *χρησιμότητα*-ένα γενικό μέτρο της ευημερίας των ανθρώπων που χρησιμοποιείται στην ανάλυση πολιτικής- δεν είναι ούτε επιστημονικά μετρήσιμη ούτε συγκρίσιμη μεταξύ ατόμων. Για αυτόν τον λόγο η οικονομική επιστήμη δεν οδηγεί σε συγκεκριμένα συμπεράσματα πολιτικής. Για να προχωρήσουμε σε κατευθύνσεις πολιτικής, η επιστήμη πρέπει να συμπληρωθεί με ηθικές φιλοσοφικές ιδέες που αναπτύχθηκαν σε σκέψεις αυτοστοχασμού και ειλικρινείς συζητήσεις με άλλους σχετικά με το τι σημαίνει το μεγαλύτερο καλό για τον μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων. Οι οικονομολόγοι των πολιτικών πρέπει να φαντάζονται τον εαυτό τους στη θέση κάθε ατόμου, όποιο και όπου κι αν είναι αυτό.

Η τέχνη των οικονομικών είναι η εφαρμογή της γνώσης που έχει αποκτηθεί από τα θετικά οικονομικά για την επίτευξη των στόχων που έχουν καθοριστεί από κανονιστικά οικονομικά.

Η **τέχνη των οικονομικών**, που ονομάζεται επίσης πολιτική οικονομία, είναι η εφαρμογή της γνώσης που έχει αποκτηθεί από τα θετικά οικονομικά για την επίτευξη των στόχων που έχει καθορίσει κάποιος από τα κανονιστικά οικονομικά. Εξετάζει ερωτήματα όπως: Πως θα προσεγγίζατε την επίτευξη των στόχων που θέλει να πετύχει η κοινωνία, δεδομένου του τρόπου με τον οποίο λειτουργεί η

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

Οικονομικά και κλιματική αλλαγή

Ένα καλό παράδειγμα του κεντρικού ρόλου που διαδραματίζουν τα οικονομικά στις συζητήσεις πολιτικής είναι η συζήτηση για την αλλαγή του κλίματος. Σχεδόν όλοι οι επιστήμονες είναι πλέον πεπεισμένοι ότι συμβαίνει κλιματική αλλαγή και ότι η ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως η καύση ορυκτών καυσίμων, είναι μία από τις αιτίες. Το ερώτημα πολιτικής είναι τι πρέπει να κάνουμε. Για να απαντήσουν σε αυτό το ερώτημα, οι περισσότερες κυβερνήσεις στράφηκαν σε οικονομολόγους. Το πρώτο μέρος της ερώτησης που έχουν εξετάσει οι οικονομολόγοι είναι αν αξίζει να κάνουμε κάτι, και σε μια γνωστή αναφορά – την οποία είχε ζητήσει η βρετανική κυβέρνηση -, ο οικονομολόγος Nicholas Stern, με βάση την ανάλυση κόστους / οφέλους, υποστήριξε ότι πράγματι, αξίζει να κάνουμε κάτι. Γιατί; Επειδή το κόστος του να μην κάνουμε τίποτα πιθανότατα θα μείωνε στο μέλλον το παραγόμενο προϊόν κατά 20%, και το κόστος αυτό (κατάλληλα σταθμισμένο ως προς το χρόνο πραγματοποίησής του) είναι μικρότερο από τα οφέλη των πολιτικών που μπορούν να εφαρμοστούν.

Το δεύτερο μέρος της ερώτησης είναι: Ποιες πολιτικές πρέπει να εφαρμοστούν; Οι πολιτικές που πρότεινε ήταν πολιτικές που αλλάζουν τα κίνητρα και, συγκεκριμένα, πολιτικές που αυξάνουν το κόστος εκπομπής αερίων

θερμοκηπίου και μειώνουν το κόστος άλλων μορφών παραγωγής. Αυτές οι προτεινόμενες πολιτικές αντικατοπτρίζουν το πλαίσιο κόστους ευκαιρίας του οικονομολόγου στη δράση: Εάν θέλετε να αλλάξετε το αποτέλεσμα, αλλάξτε τα κίνητρα που έχουν τα άτομα.

Γίνονται πολλές συζητήσεις γύρω από την ανάλυση του Stern - τόσο για τον τρόπο που πραγματοποίησε την ανάλυση κόστους / οφέλους όσο και για τις προτάσεις πολιτικής του. Τέτοιες συζητήσεις είναι αναπόφευκτες όταν τα δεδομένα είναι ατελή και πρέπει να γίνουν αναρίθμητες κρίσεις. Υποψιάζομαι ότι αυτές οι συζητήσεις θα συνεχιστούν τα επόμενα χρόνια με οικονομολόγους που θα παίρνουν διάφορες θέσεις. Οι οικονομολόγοι γενικά δεν ομοφωνούν στις απόψεις τους σχετικά με περίπλοκα ζητήματα πολιτικής, καθώς διαφέρουν στις κανονιστικές απόψεις τους και στην εκτίμησή τους για το πρόβλημα και τι μπορεί να επιτευχθεί από πολιτική άποψη. Αυτό συμβαίνει επειδή η πολιτική είναι μέρος της τέχνης των οικονομικών και όχι μέρος των θετικών οικονομικών. Όμως, το πλαίσιο των συζητήσεων σχετικά με την κλιματική αλλαγή είναι το οικονομικό πλαίσιο. Έτσι, παρόλο που οι πολιτικές δυνάμεις τελικά θα επιλέξουν ποια πολιτική θα ακολουθηθεί, πρέπει να κατανοήσουμε το οικονομικό πλαίσιο για να είμαστε μέρος των συζητήσεων.

οικονομία⁴; Οι περισσότερες συζητήσεις πολιτικής εμπίπτουν στην τέχνη των οικονομικών. Ο κλάδος της τέχνης των οικονομικών αφορά ειδικά την πολιτική. Έχει σχεδιαστεί για να φτάνει σε κανόνες πολιτικής, ή οδηγίες για πολιτική. Οι κανόνες πολιτικής βασίζονται σε θεωρήματα και εμπειρικά γεγονότα που αναπτύσσονται στα θετικά οικονομικά και στους στόχους που αναπτύσσονται στα κανονιστικά οικονομικά. Η τέχνη των οικονομικών απαιτεί από τους οικονομολόγους να εκτιμήσουν την καταλληλότητα των θεωρημάτων για την επίτευξη κανονιστικών στόχων στον πραγματικό κόσμο. Ενώ άπαξ και συμφωνηθούν οι παραδοχές, τα θεωρήματα που προέρχονται από υποδείγματα είναι αναμφισβήτητα, από την άλλη μεριά οι κανόνες πολιτικής είναι συζητήσιμοι και οι οικονομολόγοι που χρησιμοποιούν τα ίδια θεωρήματα μπορούν να καταλήξουν σε διαφορετικούς κανόνες πολιτικής. Για παράδειγμα, ένα υπόδειγμα μπορεί να μας πει ότι οι ρυθμίσεις ενοικίου (ένα νόμιμο μέγιστο ενοίκιο) θα προκαλέσουν έλλειψη στέγης. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ρυθμίσεις ενοικίου είναι απαραίτητα κακές πολιτικές, καθώς μπορεί επίσης να έχουν κάποια επιθυμητά αποτελέσματα. Ο κανόνας ότι οι ρυθμίσεις ενοικίου είναι κακή πολιτική βασίζεται σε μια κρίση σχετικά με τη σημασία αυτών των άλλων επιπτώσεων και σε μια κανονιστική κρίση

Ερ-10 Να διακρίνετε αν οι ακόλουθες πέντε προτάσεις ανήκουν στα θετικά οικονομικά, στα κανονιστικά οικονομικά ή στην τέχνη των οικονομικών.

1. Πρέπει να υποστηρίξουμε την αγορά επειδή είναι αποτελεσματική.
2. Δεδομένων ορισμένων συνθηκών, η αγορά επιτυγχάνει αποδοτικά αποτελέσματα.
3. Με βάση την εμπειρία του παρελθόντος και την κατανόησή μας για τις αγορές, εάν κάποιος θέλει ένα σχετικά αποδοτικό αποτέλεσμα, θα πρέπει να βασίζεται στη λειτουργία των αγορών.
4. Η κατανομή του εισοδήματος πρέπει να αφιερωθεί στις αγορές.
5. Οι αγορές κατανέμουν το εισόδημα σύμφωνα με τη συνεισφορά των παραγωγικών συντελεστών.

4. Αυτή η τριμερής διάκριση έγινε το 1891 από έναν διάσημο οικονομολόγο, τον John Neville Keynes, πατέρα του John Maynard Keynes, του οικονομολόγου που ανέπτυξε τη μακροοικονομική. Αυτή η διάκριση διείσδυσε στα σύγχρονα οικονομικά από τους Milton Friedman και Richard Lipsey κατά τη δεκαετία του 1950. Ωστόσο, υποβάθμισαν την τέχνη των οικονομικών, την οποία ο J. N. Keynes είχε θεωρήσει βασική για την κατανόηση του ρόλου του οικονομολόγου στις πολιτικές. Στη συζήτηση που ανέπτυξε για το **εὔρος** και τη μέθοδο των οικονομικών, ο Lionel Robbins χρησιμοποίησε τον όρο *πολιτική οικονομία* αντί για την *τέχνη των οικονομικών*, όρο που εισήγαγε ο Keynes.

σχετικά με τα οφέλη και το κόστος της πολιτικής. Σε αυτό το βιβλίο, όταν λέω ότι οι οικονομολόγοι τείνουν να προτιμούν μια πολιτική, αναφέρομαι σε κανόνες πολιτικής, πράγμα που σημαίνει ότι είναι δυνατές εναλλακτικές προοπτικές ακόμη και μεταξύ των οικονομολόγων.

Σε καθέναν από αυτούς τους τρεις κλάδους της οικονομίας οι οικονομολόγοι διαχωρίζουν τις δικές τους αξιολογικές κρίσεις από την αντικειμενική τους ανάλυση όσο το δυνατόν περισσότερο. Ο προσδιορισμός «όσο το δυνατόν περισσότερο» είναι σημαντικός, καθώς ορισμένες αξιολογικές κρίσεις είναι αναπόφευκτο να γίνονται. Είμαστε προϊόντα του περιβάλλοντός μας, και οι ερωτήσεις που θέτουμε, το πλαίσιο που χρησιμοποιούμε και ο τρόπος που ερμηνεύουμε τα στοιχεία περιλαμβάνουν αξιολογικές κρίσεις και αντανακλούν το υπόβαθρό μας.

Η διατήρηση της αντικειμενικότητας είναι ευκολότερη στα θετικά οικονομικά, όπου κανείς εργάζεται με αφηρημένα μοντέλα προκειμένου να καταλάβει πώς λειτουργεί η οικονομία. Η διατήρηση της αντικειμενικότητας είναι πιο δύσκολη στα κανονιστικά οικονομικά. Πρέπει πάντα να είμαστε αντικειμενικοί για το ποιες κανονιστικές αξίες χρησιμοποιούμε. Είναι εύκολο να υποθέσουμε ότι όλη η κοινωνία μοιράζεται τις αξίες μας, αλλά αυτή η υπόθεση είναι συχνά λανθασμένη.

Η διατήρηση της αντικειμενικότητας είναι πιο δύσκολη στην τέχνη των οικονομικών, επειδή μπορεί να διέπεται από τα προβλήματα τόσο των θετικών όσο και των κανονιστικών οικονομικών. Επειδή οι μη οικονομικές δυνάμεις επηρεάζουν την πολιτική, για να ασκήσουμε την τέχνη της οικονομίας πρέπει να κάνουμε κρίσεις για το πώς λειτουργούν αυτές οι μη οικονομικές δυνάμεις. Αυτές οι κρίσεις είναι πιθανό να αντικατοπτρίζουν τις προσωπικές μας αξιολογικές κρίσεις. Επομένως, πρέπει να είμαστε εξαιρετικά προσεκτικοί στο να είμαστε όσο το δυνατόν πιο αντικειμενικοί στην άσκηση της τέχνης των οικονομικών.

Πολιτική και κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις

Όταν αναλογίζεστε τις επιλογές πολιτικής που έχει η κοινωνία θα ανακαλύψετε γρήγορα ότι η επιλογή μιας πολιτικής δεν εξαρτάται μόνο από την οικονομική θεωρία. Οι πολιτικοί, όχι οι οικονομολόγοι, καθορίζουν την οικονομική πολιτική. Για να κατανοήσετε ποιες πολιτικές επιλέγονται, πρέπει να λάβετε υπόψη το ιστορικό προηγούμενο και μαζί τις κοινωνικές, πολιτιστικές και πολιτικές δυνάμεις. Σε ένα μάθημα οικονομικών, δεν έχω το χρόνο για να αναλύσω αυτές τις δυνάμεις τόσο σε βάθος όσο θα ήθελα. Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο υπάρχουν ξεχωριστά μαθήματα ιστορίας, πολιτικής επιστήμης, κοινωνιολογίας και ανθρωπολογίας.

Ενώ είναι αλήθεια ότι αυτές οι άλλες δυνάμεις διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις αποφάσεις πολιτικής, χρειάζεται εξειδίκευση. Στα οικονομικά, η ανάλυση εστιάζει στο αόρατο χέρι, και μεγάλο μέρος της οικονομικής θεωρίας είναι αφιερωμένο στο να σκεφτούμε πώς θα λειτουργούσε η οικονομία εάν το αόρατο χέρι ήταν η μόνη δύναμη που λειτουργούσε. Αλλά μόλις εφαρμόσουμε τη θεωρία στην πραγματικότητα και την πολιτική, πρέπει να λάβουμε υπόψη και τις πολιτικές και κοινωνικές δυνάμεις.

Ένα παράδειγμα θα κάνει το επιχείρημά μου πιο συγκεκριμένο. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι ο περιορισμός ή η κατάργηση των δασμών (φόροι επί των εισαγωγών) και των ποσοστώσεων (ποσοτικοί περιορισμοί στις εισαγωγές) έχει νόημα από οικονομική άποψη. Συμβουλεύουν έντονα τις κυβερνήσεις να ακολουθήσουν μια πολιτική ελεύθερου εμπορίου. Ακολουθούν οι κυβερνήσεις τις πολιτικές ελεύθερου εμπορίου; Σχεδόν ποτέ δεν το κάνουν. Η πολιτική οδηγεί την κοινωνία σε διαφορετική κατεύθυνση. Εάν συμβουλευέτε έναν υπεύθυνο διαμόρφωσης πολιτικής, πρέπει να επισημάνετε ότι αυτές οι άλλες δυνάμεις πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, καθώς και τον τρόπο που άλλες δυνάμεις πρέπει (εάν πρέπει) και μπορούν (αν μπορούν) να ενσωματώνονται στις προτάσεις σας.

Συμπεράσματα

Μπορούμε να πούμε πολλά περισσότερα για να σας εισάγουμε στα οικονομικά, αλλά μια εισαγωγή πρέπει να παραμείνει μια εισαγωγή. Ως έχει, αυτό το κεφάλαιο πρέπει:

1. Να σας έχει εισαγάγει στην οικονομική λογική.
2. Να έχει αποτελέσει μια επισκόπηση του τι θα καλύψουμε σε αυτό το βιβλίο.
3. Να σας έχει δώσει μια ιδέα για το στυλ και την προσέγγισή μου.

Θα περάσουμε πολλές ώρες μαζί κατά την επόμενη περίοδο, και προτού προχωρήσουμε μια τέτοια δέσμευση, θα ήταν καλύτερα να γνωρίζετε τον σύντροφό σας. Ενώ εγώ δεν θα σας μάθω, εσείς θα με γνωρίσετε μέχρι το τέλος αυτού του βιβλίου. Ίσως να μην με αγαπήσετε όπως η μητέρα μου, αλλά θα με ξέρετε.

Αυτή η εισαγωγή ήταν ο εναρκτήριο λόγος μου. Ελπίζω επίσης να μεταδίδει τη σημασία και τη συνάφεια των οικονομικών. Εάν το έκανε, έχει εξυπηρετήσει τον επιδιωκόμενο σκοπό της. Τα οικονομικά είναι δύσκολα, αλλά το δύσκολο μπορεί να είναι και διασκεδαστικό.

Σύνοψη

- Τα τρία προβλήματα συντονισμού που πρέπει να επιλύσει κάθε οικονομία είναι τι να παράγει, πώς να το παράγει και για ποιον να το παράγει. Κατά την επίλυση αυτών των προβλημάτων, οι κοινωνίες διαπίστωσαν ότι υπάρχει πρόβλημα σπανιότητας. (MA1-1)
- Τα οικονομικά μπορούν να χωριστούν σε μικροοικονομική και μακροοικονομική. Η μικροοικονομική είναι η μελέτη της ατομικής επιλογής και του τρόπου με τον οποίο αυτή η επιλογή επηρεάζεται από τις οικονομικές δυνάμεις. Η μακροοικονομική είναι η μελέτη της οικονομίας στο σύνολό της. Λαμβάνει υπόψη προβλήματα όπως ο πληθωρισμός, η ανεργία, οι οικονομικοί κύκλοι και η ανάπτυξη. (MA1-1)
- Η οικονομική λογική διαμορφώνει όλες τις ερωτήσεις σε ένα πλαίσιο κόστους / οφέλους: Εάν τα οριακά οφέλη από το να κάνετε κάτι υπερβαίνουν το οριακό κόστος, κάντε το. Εάν το οριακό κόστος υπερβαίνει τα οριακά οφέλη, μην το κάνετε. (MA1-2)
- Το μη ανακτήσιμο κόστος δεν σχετίζεται με τον κανόνα οικονομικής απόφασης. (MA1-2)
- Το κόστος ευκαιρίας μιας δραστηριότητας είναι το όφελος που μπορεί να είχατε κερδίσει από την επιλογή της επόμενης καλύτερης εναλλακτικής. (MA1-2)
- Το «είναι αδύνατο να υπάρχει δωρεάν γεύμα» (EA-NYΔΩΓΕ) ενσωματώνει την έννοια του κόστους ευκαιρίας. (MA1-2)
- Οι οικονομικές δυνάμεις, οι δυνάμεις της σπανιότητας, λειτουργούν πάντοτε. Οι δυνάμεις της αγοράς, οι οποίες προχωρούν σε διανομή αλλάζοντας τις τιμές, δεν επιτρέπεται πάντα να λειτουργούν. (MA1-3)
- Η οικονομική πραγματικότητα ελέγχεται και κατευθύνεται από τρεις τύπους δυνάμεων: οικονομικές δυνάμεις, πολιτικές δυνάμεις και κοινωνικές δυνάμεις. (MA1-3)
- Υπό ορισμένες προϋποθέσεις, η αγορά, μέσω του μηχανισμού τιμών, θα κατανέμει αποτελεσματικά τους σπάνιους πόρους. (MA1-4)
- Τα θεωρήματα είναι προτάσεις που απορρέουν από τις παραδοχές ενός υποδείγματος. Οι κανόνες πολιτικής είναι οι οδηγοί για πολιτικές που βασίζονται σε θεωρήματα, κανονιστικές κρίσεις και εμπειρικές παρατηρήσεις σχετικά με το πώς ο πραγματικός κόσμος διαφέρει από το υπόδειγμα. (MA1-4)
- Τα οικονομικά μπορούν να υποδιαιρεθούν σε θετικά οικονομικά, κανονιστικά οικονομικά και στην τέχνη των οικονομικών. Τα θετικά οικονομικά είναι η μελέτη του τι είναι, τα κανονιστικά οικονομικά είναι η μελέτη του τι πρέπει να είναι και η τέχνη των οικονομικών συσχετίζει τα θετικά και τα κανονιστικά οικονομικά. (MA1-5)

Βασικοί όροι

τέχνη των οικονομικών
αποδοτικότητα

κανόνας της οικονομικής απόφασης
πειραματική οικονομικά οικονομική δύναμη

εργαλείο του αμερόληπτου θεατή
οικονομικό υπόδειγμα
έμμεσο κόστος
οικονομική πολιτική

αόρατο χέρι

οικονομική αρχή
Θεώρημα του αόρατου χεριού

οικονομικά
μακροοικονομική

οριακό όφελος
θετικά οικονομικά
οριακό κόστος
κανόνες πολιτικής

δύναμη της αγοράς
σπανιότητα

μικροοικονομική
κοινωνικές δυνάμεις
κανονιστικά οικονομικά

μη ανακτήσιμο κόστος
κόστος ευκαιρίας
θεωρήματα
πολιτικές δυνάμεις

Ερωτήσεις και ασκήσεις

1. Γιατί ο συγγραφέας του εγχειριδίου εστιάζει στο συντονισμό παρά στη σπανιότητα κατά τον ορισμό των οικονομικών; (MA1-1)
2. Αποφασίστε εάν τα ακόλουθα είναι κυρίως ζητήματα μικροοικονομικής ή μακροοικονομικής πολιτικής: (MA1-1)
 - α. Τα επιτόκια των ΗΠΑ θα πρέπει να μειωθούν ώστε να μειωθεί το ποσοστό ανεργίας;
 - β. Το γεγονός ότι όλο και περισσότεροι γιατροί διαθέτουν τις υπηρεσίες τους σε δίκτυα διαχειριζόμενης περίθαλψης θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα των παρόχων ιατρικής φροντίδας;
 - γ. Πρέπει ο τρέχων ομοσπονδιακός φόρος εισοδήματος να μειωθεί για να μειωθεί η ανεργία;
 - δ. Πρέπει να αυξηθεί ο ομοσπονδιακός κατώτατος μισθός;
 - ε. Πρέπει να επιτραπεί τόσο στη Sprint και στη Verizon να δημιουργήσουν τοπικά τηλεφωνικά δίκτυα;
 - στ. Πρέπει οι εμπορικές τράπεζες να υποχρεούνται να παρέχουν δάνεια σε όλες τις περιοχές της επικράτειας από τις οποίες δέχονται καταθέσεις;
3. Καταγράψτε δύο μικροοικονομικά και δύο μακροοικονομικά προβλήματα. (MA1-1)
4. Υπολογίστε, κάνοντας τις καλύτερες εκτιμήσεις που μπορείτε: (MA1-2)
 - α. Το κόστος ευκαιρίας σας για φοίτηση στο πανεπιστήμιο.
 - β. Το κόστος ευκαιρίας σας για να παρακολουθήσετε αυτό το μάθημα.
 - γ. Το κόστος της ευκαιρίας σας για παρακολούθηση της χθεσινής διάλεξης σε αυτό το μάθημα.
5. Καταγράψτε μια πρόσφατη επιλογή που κάνατε και εξηγήστε γιατί κάνατε την επιλογή όσον αφορά το οριακό όφελος και το οριακό κόστος. (MA1-2)
6. Νοικιάζετε ένα αυτοκίνητο για 29,95 δολάρια. Τα πρώτα 100 μίλια είναι δωρεάν, αλλά στη συνέχεια κάθε μίλι κοστίζει 10 σεντ. Σκοπεύετε να το οδηγήσετε για 200 μίλια. Ποιο είναι το οριακό κόστος οδήγησης του αυτοκινήτου; (MA1-2)
7. Οι οικονομολόγοι Henry Saffer του Πανεπιστημίου Kean, Frank J. Chaloupka του Πανεπιστημίου του Ιλινόις στο Σικάγο και Dhaval Dave του Bentley College υπολόγισαν ότι η κυβέρνηση πρέπει να δαπανήσει 4.170 δολάρια για τον έλεγχο των ναρκωτικών για να αποτρέψει ένα άτομο από τη χρήση ναρκωτικών και ότι το κόστος που ένας χρήστης ναρκωτικών επιβάλλει στην κοινωνία είναι 897 δολάρια. Με βάση μόνο αυτές τις πληροφορίες, πρέπει η κυβέρνηση να προβεί στη δαπάνη για τον έλεγχο των ναρκωτικών; (MA1-2)
8. Ποιο είναι το κόστος ευκαιρίας για αγορά αυτοκινήτου αξίας 20.000 δολαρίων; (MA1-2)
9. Ας υποθέσουμε ότι κερδίζετε 60.000 δολάρια ετησίως. Εξετάζετε μια δυνατότητα εργασίας που θα αυξήσει τα κέρδη σας κατά τη διάρκεια της ζωής σας κατά 600.000 δολάρια, αλλά αυτό απαιτεί MBA. Η συγκεκριμένη εργασία θα σημαίνει επίσης φοίτηση σε σχολή διοίκησης επιχειρήσεων για δύο χρόνια με ετήσιο κόστος 50.000 δολάρια. Έχετε ήδη πτυχίο, για το οποίο ξοδέψατε 160.000 δολάρια σε δίδακτρα και βιβλία. Ποια από τις παραπάνω πληροφορίες σχετίζεται με την απόφασή σας σχετικά με το αν θα αναλάβετε αυτή τη δουλειά; (MA1-2)
10. Ας υποθέσουμε ότι το κολέγιο σας έχει λάβει 5 εκατομμύρια δολάρια. Σας ζητήθηκε να αποφασίσετε πώς να τα ξοδέψετε για να βελτιώσετε το κολέγιο σας. Εξηγήστε πώς θα χρησιμοποιήσετε τον κανόνα οικονομικής απόφασης και την έννοια του κόστους ευκαιρίας για να αποφασίσετε πώς θα τα ξοδέψετε. (MA1-2)
11. Δώστε δύο παραδείγματα κοινωνικών δυνάμεων και εξηγήστε πώς εμποδίζουν τις οικονομικές δυνάμεις να γίνουν δυνάμεις της αγοράς. (MA1-3)
12. Δώστε δύο παραδείγματα πολιτικών ή νομικών δυνάμεων και εξηγήστε πώς μπορούν να αλληλεπιδράσουν με τις οικονομικές δυνάμεις. (MA1-3)
13. Τα άτομα έχουν δύο νεφρά, αλλά οι περισσότεροι από εμάς χρειάζονται μόνο ένα. Τα άτομα που έχουν χάσει και τα δύο νεφρά λόγω ατυχήματος ή ασθένειας πρέπει να συνδέονται με μια μηχανή αιμοκάθαρσης, η οποία καθαρίζει τα απόβλητα από το σώμα τους. Ας υποθέσουμε ότι ένα άτομο με δύο νεφρά προσφέρεται να πουλήσει ένα από αυτά σε κάποιον, του οποίου η νεφρική λειτουργία έχει καταστραφεί εντελώς. Ο πωλητής ζητά 30.000

- δολάρια για το νεφρό, και το άτομο που έχει χάσει και τα δύο νεφρά αποδέχεται την προσφορά. (MA1-3)
- Ποιος επωφελείται από τη συμφωνία;
 - Ποιος είναι ζημιωμένος;
 - Πρέπει μια κοινωνία να επιτρέπει τέτοιες συναλλαγές στην αγορά; Γιατί;
14. Τι είναι ένα οικονομικό υπόδειγμα; Τι εκτός από ένα υπόδειγμα χρειάζονται οι οικονομολόγοι για να κάνουν συστάσεις πολιτικής; (MA1-4)
15. Αποδεικνύει η οικονομική θεωρία ότι το σύστημα της ελεύθερης αγοράς είναι το καλύτερο; Γιατί; (Δύσκολο) (MA1-4)
16. Κάνετε τη διάκριση μεταξύ θεωρημάτων και κανόνων πολιτικής. Είναι δυνατόν δύο οικονομολόγοι να συμφωνήσουν για τα θεωρήματα, αλλά να διαφωνήσουν για τους κανόνες πολιτικές; Γιατί ναι ή γιατί όχι; (MA1-4)
17. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ των κανονιστικών και των θετικών απόψεων; (MA1-5)
18. Αποφασίστε εάν οι ακόλουθες απόψεις ανήκουν στα θετικά οικονομικά, στα κανονιστικά οικονομικά ή στην τέχνη των οικονομικών: (MA1-5)
- Σε μια αγορά, όταν η προσφερόμενη ποσότητα υπερβαίνει τη ζητούμενη ποσότητα, η τιμή τείνει να πέσει.
 - Κατά τον καθορισμό των φορολογικών συντελεστών, το κράτος πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες εισοδήματος των ατόμων.
 - Λαμβάνοντας υπόψη τις επιλογές και τους στόχους της κοινωνίας, προτιμάται γενικά ένας φόρος ευρείας βάσης από έναν φόρο στενής βάσης.
 - Η Καλιφόρνια διανέμει σήμερα νερό στους αγρότες με επιδοτούμενες τιμές. Μόλις η Καλιφόρνια επιτρέψει την εμπορία δικαιωμάτων ύδρευσης, θα επιτρέψει στις οικονομικές δυνάμεις να γίνουν δύναμη της αγοράς.

Ερωτήσεις εναλλακτικών προσεγγίσεων

- Είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί αντικειμενική οικονομική ανάλυση ως βάση για τον κρατικό προγραμματισμό; (Αυστριακή προσέγγιση)
- Στην «ορθολογική επιλογή με πάθος: Η αρετή σε ένα υπόδειγμα ορθολογικού εθισμού», ο Andrew M. Yuengert του Πανεπιστημίου Pepperdine υποστηρίζει ότι υπάρχει σύγκρουση μεταξύ λογικής και πάθους.
 - Ποια θα μπορούσε να είναι αυτή η σύγκρουση;
 - Τι επιπτώσεις έχει για την εφαρμογή του οικονομικού υποδείγματος; (Θρησκευτική προσέγγιση)
- Οι οικονομικοί θεσμοί είναι «συνήθειες σκέψης» που οργανώνουν την κοινωνία.
 - Με ποιον τρόπο θα μπορούσε η πατριαρχία να είναι θεσμός και πώς μπορεί να επηρεάσει την αγορά εργασίας;
 - Η ελεύθερη αγορά ή η πατριαρχία εξηγεί καλύτερα γιατί το 98% των γραμματέων είναι γυναίκες και το 98% των μηχανικών αυτοκινήτων είναι άνδρες; (Φεμινιστική προσέγγιση)
- Τον Οκτώβριο του 2004, η προμήθεια εμβολίου κατά της γρίπης μειώθηκε κατά 50% όταν ένας σημαντικός παραγωγός του εμβολίου έκλεισε.

Το αποτέλεσμα ήταν ότι το εμβόλιο έπρεπε να διανεμηθεί με καθορισμένο πρόγραμμα προτεραιότητας: Μικρά παιδιά, άτομα με εξασθενημένο ανοσοποιητικό σύστημα, άτομα άνω των 65 ετών κ.λπ.

 - Συγκρίνετε και αντιπαραβάλλετε αυτό το αποτέλεσμα διανομής με ένα αποτέλεσμα ελεύθερης αγοράς.
 - Ποια εναλλακτική είναι πιο δίκαιη; (Θεσμική προσέγγιση)
- Το υπόδειγμα του βιβλίου υποθέτει ότι τα άτομα έχουν αρκετές γνώσεις για να ακολουθήσουν τον κανόνα της οικονομικής απόφασης.
 - Πώς αποφασίσατε σε ποιο πανεπιστήμιο θα φοιτούσατε;
 - Είχατε αρκετές γνώσεις για να ακολουθήσετε τον κανόνα οικονομικής απόφασης;
 - Για τι είδους αποφάσεις δεν χρησιμοποιείτε τον κανόνα οικονομικής απόφασης;
 - Ποιες είναι οι επιπτώσεις στην οικονομική ανάλυση εάν οι περισσότεροι άνθρωποι δεν ακολουθούν τον κανόνα οικονομικής απόφασης σε πολλές πτυχές των αποφάσεών τους; (Μετα-κεϋνσιανή προσέγγιση)

6. Οι ριζοσπαστικοί οικονομολόγοι πιστεύουν ότι όλα τα οικονομικά, όπως κάθε θεωρία ή αφήγημα, είναι αξιακά. Οι θεωρίες και οι αφηγήσεις αντικατοπτρίζουν τις αξίες εκείνων που τις συνθέτουν και τις λένε. Για παράδειγμα, οι ριζοσπάστες προσφέρουν μια διαφορετική ανάλυση από τους περισσότερους οικονομολόγους για το πώς λειτουργεί ο καπιταλισμός και τι πρέπει να γίνει για τα πιο σημαντικά προβλήματά του: Ανισότητα, περιοδικές οικονομικές κρίσεις με

ανεργία μεγάλης κλίμακας και απομόνωση των εργατών.

- α. Τι σημαίνει η ριζοσπαστική θέση για τη διάκριση μεταξύ θετικών οικονομικών και κανονιστικών οικονομικών που κάνει το κείμενο;
β. Τα οικονομικά είναι αξιακά ή αντικειμενικά; Η διάκριση ανάμεσα σε θετικά και κανονιστικά οικονομικά είναι βάσιμη ή αβάσιμη; (Ριζοσπαστική προσέγγισης)

Ζητήματα για προβληματισμό

- Μερικές φορές όλοι μετανιώνουμε για αποφάσεις. Αυτό σημαίνει απαραίτητα ότι δεν χρησιμοποιήσαμε τον κανόνα οικονομικής απόφασης κατά τη λήψη της απόφασης;
- Ο οικονομολόγος Steven Landsburg υποστηρίζει ότι αν κάποιος πιστεύει στη θανατική ποινή για δολοφόνους λόγω του αποτρεπτικού αποτελέσματός της, με τη λογική της ανάλυσης κόστους/οφέλους θα πρέπει να εκτελούμε τους χάκερ υπολογιστών - τους δημιουργούς σκουληκιών και ιών - επειδή το αποτρεπτικό αποτέλεσμα στην εξοικονόμηση κόστους θα ήταν μεγαλύτερο από το αποτρεπτικό αποτέλεσμα στη διάσωση ζωών. Οι εκτιμήσεις είναι ότι κάθε εκτέλεση αποτρέπει οκτώ δολοφονίες, οι οποίες, αν κάποιος εκτιμούσε κάθε ζωή σε περίπου 7 εκατομμύρια δολάρια, εξοικονομεί περίπου 56 εκατομμύρια δολάρια. Ο Landsburg υπολογίζει ότι οι εκτελέσεις χάκερ θα εξοικονομούσαν περισσότερα από αυτά ανά εκτέλεση, και έτσι θα ήταν η οικονομική κίνηση που θα έπρεπε να κάνουμε.
 - Συμφωνείτε ή διαφωνείτε με το επιχείρημα του Landsburg; Γιατί;
 - Μπορείτε να επεκτείνετε την ανάλυση κόστους/οφέλους σε άλλους τομείς;
- Ο Adam Smith, ο οποίος έγραψε τον *Πλούτο των Εθνών* και θεωρείται πατέρας των σύγχρονων οικονομικών, έγραψε επίσης τη *Θεωρία των Ηθικών Συναισθημάτων*. Σε αυτήν υποστήριξε ότι η κοινωνία θα ήταν καλύτερη αν οι άνθρωποι δεν ήταν τόσο εγωιστές και λάμβαναν περισσότερο υπόψη τους άλλους. Πώς ταιριάζει αυτή η άποψη με τη συζήτηση της οικονομικής λογικής που παρουσιάζεται σε αυτό το κεφάλαιο;
- Ένα άρθρο της Wall Street Journal έθεσε στους αναγνώστες τις ακόλουθες ερωτήσεις. Ποια θα ήταν η απάντησή σας;
 - Ένα ατύχημα έχει προκαλέσει θανατηφόρες αναθυμιάσεις, οι οποίες εισήλθαν στο σύστημα εξαερισμού του σχολείου με αποτέλεσμα να σκοτωθούν πέντε παιδιά. Μπορείτε να το σταματήσετε πατώντας ένα διακόπτη, αλλά αυτό θα σκοτώσει ένα παιδί σε ένα άλλο δωμάτιο. Θα πατούσατε το διακόπτη;
 - Ας πούμε ότι μια γιατρός μπορεί να σώσει πέντε ασθενείς με μεταμόσχευση οργάνων που θα τερματίσουν τη ζωή ενός ασθενούς που είναι άρρωστος, αλλά δεν έχει ακόμη πεθάνει. Να το κάνει;
 - Ποια είναι η διαφορά μεταξύ των δύο καταστάσεων που περιγράφονται στα α και β;
 - Πόσο σημαντικό είναι το κόστος ευκαιρίας στις αποφάσεις σας;
- Τα οικονομικά αφορούν τη στρατηγική σκέψη και οι στρατηγικές μπορούν να γίνουν πολύ περίπλοκες. Έστω ότι η Marge φιλά τον Mike και τον ρωτάει αν του άρεσε. Θα ήθελε ο Mike να απαντήσει «ναι» και θα ήθελε αυτή η απάντηση να είναι ειλικρινής. Αλλά ο Mike το ξέρει αυτό, και αν του αρέσει η Marge, μπορεί κάλλιστα να πει ότι του άρεσε το φιλί ακόμα κι αν αυτό δεν ισχύει. Αλλά η Marge το ξέρει αυτό, και επομένως μπορεί να μην πιστεύει πραγματικά ότι στο νMike άρεσε το φιλί - απλά λέει «ναι» γιατί αυτό θέλει να ακούσει η Marge. Αλλά ο Mike ξέρει ότι η Marge το γνωρίζει αυτό, οπότε μερικές φορές πρέπει να περάσει το μήνυμα ότι δεν του άρεσε, έτσι ώστε η Marge να τον πιστεύει όταν

λέει ότι του αρέσει. Αλλά η Marge το ξέρει αυτό. . . Καταλαβαίνετε.

- α. Πρέπει πάντα να είστε ειλικρινής, ακόμα και όταν αυτό πληγώνει κάποιον;
 - β. Ποιες στρατηγικές μπορείτε να αναπτύξετε για να αποφύγετε το πρόβλημα να μην πιστεύετε το άλλο άτομο;
6. Πηγαίνετε σε δύο καταστήματα, ένα σούπερ μάρκετ και ένα παντοπωλείο.
- α. Σημειώστε το κόστος ενός λίτρου γάλακτος σε κάθε ένα.
 - β. Οι τιμές είναι πιθανότατα διαφορετικές. Με βάση την ορολογία που χρησιμοποιείται σε αυτό το κεφάλαιο, εξηγήστε γιατί συμβαίνει αυτό και γιατί κάποιος θα αγόραζε γάλα στο κατάστημα με την υψηλότερη τιμή.
 - γ. Κάντε την ίδια άσκηση με πουκάμισα ή φορέματα στο Walmart (ή σε αντίστοιχο κατάστημα) και το Saks (ή άλλο αντίστοιχο).
7. Περίπου 100.000 άτομα στις Ηνωμένες Πολιτείες περιμένουν μεταμοσχεύσεις οργάνων, και σε κατάλληλη τιμή πολλά άτομα θα ήταν πρόθυμα να παρείχαν όργανα. Με βάση αυτά τα δεδομένα, θα πρέπει να επιτρέπεται η αγορά και η πώληση ανθρώπινων οργάνων;
8. Αναφέρετε έναν οικονομικό θεσμό και εξηγήστε πώς επηρεάζει τη λήψη οικονομικών αποφάσεων ή πώς η λειτουργία του αντικατοπτρίζει οικονομικές αρχές.
9. Ο Tyler Cowen, οικονομολόγος στο Πανεπιστήμιο George Mason, παρουσιάζει μια ενδιαφέρουσα υπόθεση που αντιπαραθέτει την αγορά με νομικές και κοινωνικές δυνάμεις. Η υπόθεση περιλαμβάνει προώθηση κάτω από το τραπέζι, δηλαδή την πληρωμή χρημάτων σε DJs για την αναπαραγωγή τραγουδιών συγκεκριμένων καλλιτεχνών. Αναφέρει

ότι ο Chuck Berry δυσκολεύτηκε να προωθήσει τη μουσική του λόγω ρατσισμού. Για να το αντιμετωπίσει αυτό, αναγνώρισε έναν γνωστό DJ, τον Alan Freed, ως συνδημιουργό, και μαζί του παραχώρησε μερικά δικαιώματα, σε οποιοδήποτε τραγούδι του Chuck Berry της επιλογής του. Ο Freed επέλεξε το κομμάτι *Maybellene*, το οποίο έπαιξε και προώθησε. Κατάφερε να γίνει επιτυχία, ο Chuck Berry έγινε αστέρι και ο Freed συνεχίζει να λαμβάνει δικαιώματα.

- α. Πρέπει να επιτρέπονται τέτοιες πληρωμές; Γιατί;
 - β. Σε τι διαφέρουν τα κίνητρα του Freed από την πληρωμή του δικαιώματος, σε σχέση με τα αντίστοιχα κίνητρα εάν αν ο Chuck Berry του είχε προσφέρει μια κατ'αποκοπή πληρωμή;
 - γ. Αναφέρετε δύο άλλα παραδείγματα παρόμοιων δραστηριοτήτων - ένα που είναι νόμιμο και ένα που δεν είναι.
10. Ονομάστε τρεις τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να διανεμηθεί περιορισμένος αριθμός κοιτώνων. Πώς θα καθορίσουν οι οικονομικές δυνάμεις την ατομική συμπεριφορά σε κάθε μια; Πώς θα καθορίσουν οι κοινωνικές ή νομικές δυνάμεις εάν αυτές οι οικονομικές δυνάμεις θα γίνουν δυνάμεις της αγοράς;
11. Σύμφωνα με τη θεωρία προοπτικών, οι άνθρωποι πληγώνονται περισσότερο από απώλειες σε σύγκριση με την αναπέρωσή τους από κέρδη αντίστοιχου μεγέθους. Εάν αυτό ισχύει, ποιες θα ήταν οι επιπτώσεις για την οικονομική πολιτική;
12. Ένας καλός οικονομολόγος είναι πάντα αντικειμενικός; Εξήγησε την απάντησή σου.
13. Γιατί οι σύγχρονοι οικονομολόγοι είναι πιο πιθανό να «αφήσουν τα δεδομένα να μιλήσουν» σε σχέση με προγενέστερους οικονομολόγους;

Απαντήσεις στις ερωτήσεις των περιθωρίων

1. (1) Μακροοικονομική (2) Μικροοικονομική (3) Μικροοικονομική (4) Μακροοικονομική. (MA1-1)
2. Δεδομένου ότι η τιμή και των δύο μετοχών είναι τώρα 15 δολάρια, δεν έχει σημασία ποια πουλάτε (υποθέτοντας ότι δεν υπάρχει διαφοροποίηση της φορολογίας υπεραξίας). Δεν έχει σημασία η τιμή με την οποία αγοράσατε, πρόκειται για ένα μη ανακτήσιμο κόστος. Η οριακή ανάλυση αναφέρεται στο μελλοντικό κέρδος, οπότε αυτό που περιμένετε να συμβεί σε μελλοντικές τιμές των μετοχών- όχι σε προηγούμενες τιμές- θα πρέπει να καθορίσει ποια μετοχή θα αποφασίσετε να πουλήσετε. (MA1-2)
3. Μια ανάλυση κόστους/οφέλους απαιτεί να βάλετε μια τιμή σε ένα αγαθό και η τοποθέτηση μιας τιμής σε ένα αγαθό μπορεί να θεωρηθεί ως ευτελισμός του. Σκεφτείτε την αγάπη. Προσπαθήστε να πείτε σε έναν γνωστό ότι θέλετε να αγοράσετε την πνευματική του αγάπη και να δείτε ποια απάντηση θα λάβετε. (MA1-2)
4. Ο John κάνει λάθος. Το κόστος ευκαιρίας ανάγνωσης του κεφαλαίου είναι κυρίως ο χρόνος που ξοδεύετε για να το διαβάσετε. Η ανάγνωση του βιβλίου σας εμποδίζει να κάνετε άλλα πράγματα. Υποθέτοντας ότι έχετε ήδη πληρώσει για το βιβλίο, η αρχική τιμή δεν αποτελεί πλέον μέρος του κόστους ευκαιρίας, είναι ένα μη ανακτήσιμο κόστος. Το παρελθόν είναι παρελθόν. (MA1-2)
5. Όποτε υπάρχει σπανιότητα, το σπάνιο αγαθό πρέπει να διανεμηθεί με κάποιο τρόπο. Η δωρεάν υγειονομική περίθαλψη έχει κόστος ευκαιρίας σε άλλους πόρους. Επομένως, εάν η υγειονομική περίθαλψη δεν διανεμηθεί, για την απόκτηση των πόρων που χρειάζονται για την παροχή αυτής της περίθαλψης, άλλα αγαθά θα πρέπει να διανεμηθούν πιο αυστηρά από ό,τι σήμερα. Είναι πιθανό ότι το κόστος ευκαιρίας για την παροχή δωρεάν υγειονομικής περίθαλψης θα ήταν μεγαλύτερο από ό,τι οι περισσότερες κοινωνίες θα ήταν διατεθειμένες να πληρώσουν. (MA1-3)
6. Η Joan κάνει λάθος. Οι οικονομικές δυνάμεις είναι πάντα λειτουργικές. Οι δυνάμεις της αγοράς δεν είναι. (MA1-3)
7. Σύμφωνα με το θεώρημα του αόρατου χεριού, η τιμή των ντοματών πιθανότατα θα μειωθεί. (MA1-4)
8. Λάθος. Ενώ τέτοιες αλλαγές έχουν το μεγαλύτερο κέρδος, μπορεί επίσης να έχουν το μεγαλύτερο κόστος. Οι πολιτικές στις οποίες θα πρέπει να εστιάσουν οι οικονομολόγοι είναι εκείνες που προσφέρουν το μεγαλύτερο καθαρό κέρδος -οφέλη μείον κόστη- στην κοινωνία. (MA1-5)
9. Κάνει λάθος. Το θεώρημα του αόρατου χεριού είναι ένα θετικό θεώρημα και δεν μας λέει τίποτα για την πολιτική που θα υιοθετήσουμε. Εάν κάνουμε κάτι τέτοιο θα παραβιάζαμε την αρχή του Hume, σύμφωνα με την οποία το «θα έπρεπε» δεν μπορεί να προέρχεται από το «είναι». Αυτό δεν σημαίνει ότι το κράτος πρέπει ή δεν πρέπει να παρεμβαίνει. Το αν το κράτος πρέπει να παρεμβαίνει είναι ένα πολύ δύσκολο ερώτημα. (MA1-5)
10. (1) Κανονιστικά, (2) θετικά (3) τέχνη, (4) κανονιστικά. (5) θετικά. (MA1-5)